

Välfärdsstaten

En teoretisk diskussion om dess uppkomst, utveckling och framtid

Annina Björkqvist

Pro gradu-avhandling i socialpolitik

Fakulteten för pedagogik och
välfärdsstudier

Åbo Akademi

Vasa, 2019

Abstrakt

Författare (Tillnamn, förnamn)	Årtal
Björkqvist, Annina	2019
Arbetets titel	
Välfärdsstaten - En teoretisk diskussion om dess uppkomst, utveckling och framtid	
Oppublicerad avhandling för magisterexamen i socialpolitik	Sidantal (tot.)
Vasa: Åbo Akademi. Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier	47
Referat (Avhandlingens teoretiska utgångspunkt, syfte, forskningsfrågor, metoder, respondenter, huvudsakliga resultat, slutsatser)	
<p>Välfärdsstaten är ett centralt begrepp inom socialpolitiken och med välfärdsstat avses en stat som kombinerar ett kollektivt ansvar för medborgarnas sociala välfärd med en omfattande demokrati samt en viss nivå av levnadsstandard. Syftet med denna pro gradu-avhandling är att redogöra för vad en välfärdsstat är, beskriva uppkomsten samt undersöka vilka olika teoretiska förklaringar det finns till välfärdsstatens uppkomst och utveckling, samt att beskriva välfärdsstaten idag och dess framtidsutsikter. Forskningsfrågorna i avhandlingen är: vad är en välfärdsstat? Hur kan man teoretiskt förklara välfärdsstatens uppkomst och utveckling? Hur ser välfärdsstaten ut idag och hur ser dess framtidsutsikter ut?</p> <p>Fokus sätts på välfärdsstatens definition, dess karaktär och hur dess uppkomst och utveckling har sett ut. Inflytelserika teoretikers typologier inom välfärdsstatsforskningen behandlas och olika teoretiska förklaringar till varför välfärdsstaten har uppkommit tas även upp. Välfärdsstatens status idag och dess övergång till en tävlingsstat diskuteras samt även hur framtidsutsikterna för välfärdsstaten ser ut. Slutligen förs en sammanfattande diskussion kring det som har framkommit i avhandlingen.</p> <p>Ända sedan åtminstone 1500-talet har alla västerländska samhällen fördelat resurser åt samhällets mest utsatta medlemmar. Utvecklingen av välfärdsprogrammen har sedan övergått till nationellt finansierade välfärdsprogram, och under de två sista årtiondena av 1800-började den moderna välfärdsstatens utveckling. Efter andra världskriget växte välfärdsstaten snabbt, för att sedan utstå massiv kritik under slutet av 1990-talet. Välfärdsstater har dock visat sig ha en anmärkningsvärd motståndskraft, och har blivit omformade för att klara av samhällets nya behov som har uppstått.</p> <p>Välfärdsstaterna i dagens Europa är utsatta för stor ekonomisk, social och politisk press, exempelvis i form av globaliseringen, demografiska förändringar och nyliberala idéer. Dessutom innebär den globala uppvärmningens följder stora utmaningar för välfärdsstaten, och huvudproblemet i framtiden är huruvida det är möjligt att kombinera tillväxt i västvärlden med en övergång till ett hållbart, utsläppsnått samhälle. Välfärdsstaterna kommer att vara tvungna att förändras för att kunna möta samhällets nya behov, och framtiden får utvisa i vilken riktning välfärdsstaterna kommer att förändras.</p>	
Sökord / indexord	
Välfärdsstat, välfärdsstatens uppkomst, välfärdsstatens framtid, welfare state, hyvinvointivaltio, klimatförändring	

Abstract

Författare (Tillnamn, förnamn)	Årtal
Björkqvist, Annina	2019
Arbetets titel	
The welfare state – A theoretical discussion about its emergence, development and future	
Oppublicerad avhandling för magisterexamen i socialpolitik	Sidantal (tot.)
Vasa: Åbo Akademi. Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier	47
Referat (Avhandlingens teoretiska utgångspunkt, syfte, forskningsfrågor, metoder, respondenter, huvudsakliga resultat, slutsatser)	
<p>The welfare state is a central concept in social policy and is generally defined as a state that combines a collective responsibility for the citizens' social welfare with a comprehensive democracy and a certain level of standard of living. The purpose of this Master's thesis is to describe the welfare state and its definition, to describe the emergence of the welfare state, to examine the various theoretical explanations of the emergence and development of the welfare state, and to describe today's welfare state and also its prospects. The research questions in the thesis are: what is a welfare state? How can one theoretically explain the emergence and the development of the welfare state? What does the welfare state look like today and what does its future look like?</p> <p>The focus is on the welfare state's definition, its nature and its emergence and development. Influential theorists' typologies within welfare state research are discussed and various theoretical explanations as to why the welfare state has emerged are also addressed. The welfare state's status today and its transition to a competition state are discussed as well as the prospects of the welfare state. Finally, a summary discussion is conducted on what has emerged in the thesis.</p> <p>Ever since at least the 16th century, all Western societies have allocated resources to society's most vulnerable members. The development of the welfare programs has since moved to nationally funded welfare programs, and during the last two decades of the 1800s the modern welfare state began to develop. After the Second World War, the welfare state grew rapidly, but also suffered massive criticism in the late 1990s. However, welfare states have proven to be remarkably resilient, and have been redesigned to cope with the new needs that have arisen.</p> <p>The welfare states of today's Europe are subject to great economic, social and political pressure, for example in the form of globalization, demographic changes and neo-liberal ideas. In addition, the global warming consequences implies major challenges for the welfare state, and the main problem in the future is whether it is possible to combine economic growth in the western world with a transition to a sustainable, low-carbon society. The welfare states will have to change in order to meet society's new needs, and the future will tell how the welfare states will change.</p>	
Sökord / indexord	
Welfare state, welfare state emergence, welfare state future, global warming	

Innehållsförteckning

Abstrakt

1. Inledning	1
1.1 Avhandlingens syfte.....	3
1.2 Avhandlingens uppbyggnad	3
2. Välfärdsstat.....	4
2.1 Välfärdsstatens definition och kännetecken	4
2.2 Huvuddragen i välfärdsstatens uppkomst.....	7
2.3 Marshall och det sociala medborgarskapet.....	10
2.4 Titmuss och välfärdsstaten	11
2.5 Esping-Andersen och välfärdsstaten.....	13
3. Teoretiska förklaringar till välfärdsstatens uppkomst och utveckling.....	17
3.1 Allmänna förklaringar till välfärdsstatens uppkomst.....	17
3.2 Välfärdsstaten uppkom som en del av industrialiseringen.....	21
3.3 Välfärdsstaten utvecklas som svar på den avancerade kapitalismens behov	22
3.4 Välfärdsstaten är en produkt av samhällets modernisering	23
3.5 Välfärdsstaten är formad av en kamp orsakad av politik och social klass	24
3.6 Välfärdsstaten är formad av den sociala organisationen av produktionen.....	26
3.7 Välfärdsstaten bestäms av statens eller statskicketets struktur och intressen	26
4. Välfärdsstaten idag och dess framtid.....	28
4.1 Från klassisk välfärdsstat till tävlingsstat.....	28
4.2 Attityder gentemot välfärdsstaten.....	32
4.3 Välfärdsstatens framtidsutsikter	33
4.3.1 En förändrad välfärdsstat.....	33
4.3.2 Välfärdsstaten och klimatförändringen	37
5. Sammanfattning och avslutande diskussion	40
Litteraturförteckning	48

1. Inledning

Välfärdsstaten är ett centralt begrepp inom socialpolitiken. Att bo i Finland innebär att man får leva i en välfärdsstat som dessutom faller inom kategorin för den nordiska välfärdsstaten, en välfärdsmodell som många andra länder ser upp till. Att reflektera över vad det innebär att leva i en välfärdsstat är inte något som är självklart och därför kommer denna avhandling att handla om välfärdsstaten och klargöra vad begreppet egentligen innebär. Välfärdsstatens vara eller icke vara är dessutom en het potatis då det finns röster som riktar kritik mot välfärdsstaten, exempelvis att den är för dyr att bekosta. Bland finländarna råder det också delade meningar om välfärdsstaten. Olika studier har visat att en tredje- eller en fjärdedel av finländarna anser att välfärdsstaten leder till passivitet, men samtidigt har en stor grupp finländare åsikten att välfärdsstaten är en förutsättning för välmående och hälsa, samt en del av Finlands identitet (Yle, 2017).

Enligt Johannes Kananen (Helsingfors universitet, 2017), universitetslektor i socialt arbete vid Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet, har välfärdsstaten i Finland gradvis övergått till en konkurrensstat eller tävlingsstat. Istället för att fokusera på traditionella värderingar i en välfärdsstat, så som fördelning av resurser, social jämlikhet och solidaritet, betonar tävlingsstaten istället de globala multinationella storföretagens konkurrenskraft och sänker därmed skatter samt skär ned i de sociala stöden. Kananen anser att det krävs en aktivare samhällsdiskussion om välfärdsmodellens framtid, finländarna bör med andra ord diskutera huruvida de vill ha i framtiden. För att kunna göra det är det av största vikt att man är medveten om vad en välfärdsstat egentligen innebär, vilket denna avhandling har som syfte att belysa.

Som en följd av den nya tävlingsstatens välfärdspolitik brukar privatisering förespråkas. Privatisering är en politisk strategi med målsättning att minska kostnaderna samt att öka effektiviteten (Nilsson, 2014). Privatiseringsfrågan blev väldigt aktuell i Finland i början av 2019 i och med att det uppdagades stora brister i vården hos det privata vårdbolaget Esperi Care (Yle, 2019a). Skepticismen mot privatisering och den nya planerade social- och hälsovårdsreformen ökade, vilket förmodligen var en bidragande orsak till att vårdreformen

skrotades fem veckor före det stundande riksdagsvalet och att regeringen avgick (Vasabladet, 2019).

Relativt höga skattenivåer är en förutsättning för att kunna finansiera en välfärdsstat. Typiskt för en välfärdsstats socialpolitik är att medborgarna ofta inte ser sambandet mellan förmåner och beskattning. Medborgarna kan tala för lägre beskattning men samtidigt kräva mera och bättre service. Människorna inser heller inte alltid socialpolitikens betydelse för hela samhället, utan tänker enbart på vad de själva får ut av den. (Karisto, Haapola, Sandberg, Takala, 1998.) För att förstå varför skattenivån måste vara tillräckligt hög i en välfärdsstat vore det skäl att reflektera över vad en välfärdsstat egentligen innebär, hur den har uppstått och allt vad den erbjuder.

Vad menas då med en välfärdsstat? Med begreppet välfärdsstat avses ”en stat som kombinerar ett kollektivt ansvar för medborgarnas sociala välfärd med en omfattande demokrati samt en viss nivå av levnadsstandard.” (Nygård, 2013, s. 60). Enligt Nationalencyklopedin innebär välfärdsstat ”en nationalstat där det offentliga ansvaret för medborgarnas välfärd är omfattande” (NE, 2018a). Fokus sätts på offentliga välfärdsarrangemang, till exempel socialförsäkringar och sjukvård. Välfärdsstatens uppgift är att omfördela resurser mellan rika och fattiga, och för de grupper som riskerar att drabbas av sociala problem erbjuds särskilt stöd. (NE, 2018a)

Att ta ett politiskt ansvar för välfärden hos landets medborgare är inte en europeisk uppfinning. Långt före någon välfärdsstat existerade tog samhällen hand om sina invånare i form av bland annat välgörenhet och fattigvård. Däremot är välfärdsstaten så som vi känner till den idag en europeisk uppfinning, som fick sin start på slutet av 1800-talet i Bismarcks tyska *Rechtsstaat*. Välfärdsstater finns dessutom enbart i en begränsad omfattning utanför Europa. Både intresset för sociala rättigheter och sociala rädsor är svagare utanför Europa. Detta beror på att både samhällena och rättigheterna är mycket mer splittrade, det råder stora skillnader mellan exempelvis urbana och lantliga områden. (Gough & Therborn, 2010.) I denna avhandling läggs därför fokus på välfärdsstaterna i Europa.

1.1 Avhandlingens syfte

Syftet med denna avhandling är att redogöra för vad en välfärdsstat är, beskriva uppkomsten samt undersöka vilka olika teoretiska förklaringar det finns till välfärdsstatens uppkomst och utveckling, samt att beskriva välfärdsstaten idag och dess framtidsutsikter. Forskningsfrågorna i avhandlingen är: vad är en välfärdsstat? Hur kan man teoretiskt förklara välfärdsstatens uppkomst och utveckling? Hur ser välfärdsstaten ut idag och hur ser dess framtidsutsikter ut? Fokus sätts på välfärdsstatens definition, dess karaktär och hur dess uppkomst och utveckling har sett ut. Inflytelserika teoretikers typologier inom välfärdsstatsforskningen behandlas och olika teoretiska förklaringar till varför välfärdsstaten har uppkommit tas även upp. Välfärdsstatens status idag och dess övergång till en tävlingsstat diskuteras samt även hur framtidsutsikterna för välfärdsstaten ser ut. Slutligen förs en sammanfattande diskussion kring det som har framkommit i avhandlingen.

1.2 Avhandlingens uppbyggnad

Denna pro gradu-avhandling består tillsammans med inledningen av fyra huvudsakliga kapitel. I följande kapitel behandlas det centrala ämnet för denna avhandling, det vill säga välfärdsstaten. Det redogörs för vad en välfärdsstat innebär och välfärdsstatens definition, karaktär och centrala begrepp behandlas. Välfärdsstatens uppkomst skildras i ett eget underkapitel. Tre inflytelserika teoretiker inom socialpolitiken behandlas i egna underkapitel med start hos Marshall och det sociala medborgarskapet. Titmuss tankar om välfärdsstaten tas upp i det andra underkapitlet. I det tredje underkapitlet beskrivs Esping-Andersens idéer om välfärdsstaten och hans välkända teori om välfärdsregimer behandlas även.

Det tredje kapitlet redogör för olika teoretiska förklaringar till välfärdsstatens uppkomst och utveckling. Först ges en allmän redogörelse över varför välfärdsstaten har uppkommit och olika förklaringsmodeller till dess uppkomst, följt av en beskrivning i egna underkapitel av de teorier som har sammanställts av Mel Cousins (2005). Det fjärde kapitlet handlar om välfärdsstatens status idag och dess framtidsutsikter. Det redogörs för hur välfärdsstaten ser ut idag och dess övergång till en tävlingsstat, attityder gentemot välfärdsstaten behandlas samt hur framtiden ser ut, både vilka hot och möjligheter som råder. Slutligen förs en sammanfattande diskussion där avhandlingen diskuteras och knyts samman.

2. Välfärdsstat

Välfärdsstaten är ett centralt begrepp inom socialpolitiken. I det här kapitlet redogörs det för vad som menas med begreppet välfärdsstat. Definitionen av välfärdsstaten, centrala begrepp och dess karaktär behandlas. Välfärdsstatens uppkomst skildras i ett underkapitel. Marshall, Titmuss och Esping-Andersen är inflytelserika teoretiker inom välfärdsstatsforskningen och alla tre har haft ett mycket stort inflytande på socialpolitiken och välfärdsstatsforskningen. Därför kommer dessa tre klassiska forskare och huvuddragen i deras centrala ståndpunkter att lyftas fram i egna underkapitel med start hos Marshall och hans idé om det sociala medborgarskapet. Titmuss tankar om välfärdsstaten tas upp i det andra underkapitlet. I det tredje underkapitlet beskrivs Esping-Andersens idéer om välfärdsstaten och hans välkända teori om välfärdsregimer behandlas även.

2.1 Välfärdsstatens definition och kännetecken

Välfärdsstaten är ett välkänt och viktigt begrepp inom socialpolitiken, men det är inte helt enkelt att enas om en entydig definition av begreppet. Välfärdsstater kan se ut på olika sätt men det kan ändå urskiljas gemensamma mönster i dem (Arts & Gelissen, 2010). Som tidigare nämnts är en välfärdsstat en stat som tar ett kollektivt ansvar för medborgarnas sociala välfärd, erbjuder en omfattande demokrati samt en viss nivå av levnadsstandard. Staterna erbjuder alltså ett välutvecklat kollektivt riskhanteringssystem samt någon form av offentligt tjänstesystem. De bör också uppfylla kravet på stabilitet och politisk demokrati samt en viss nivå av levnadsstandard för att få kallas välfärdsstat. Begreppet har dock kritiserats för att vara otydligt och fästa för stor vikt vid statens roll för mänskligt välbefinnande, vilket har bidragit till att begrepp som välfärdssamhälle eller välfärdsregim har använts som synonymer till välfärdsstat. (Nygård, 2013.) Håkan Johansson (2008) skriver att ”välfärdsstatens grundläggande funktioner är att säkerställa och garantera den enskilda individens behov och att skapa grund för en samhällsgemenskap i vilket alla invånare har en social delaktighet” (Johansson, 2008, s. 101).

Nationalencyklopedin definierar välfärdsstat som en nationalstat där det offentliga ansvaret för medborgarnas välfärd är omfattande. Välfärdsstatens uppgift är att omfördela resurser mellan livets olika skeden samt även mellan olika samhällsklasser. Särskilt stöd erbjuds åt de människor som löper stor risk att drabbas av olika sociala problem och risker. Det är staten som

har det huvudsakliga ansvaret för människornas välfärd, alternativa stödgivares (till exempel privata sektorn och arbetsgivare) möjligheter att stödja är begränsade. (NE, 2018a) Enligt Spicker (2014) innebär en välfärdsstat tillgången till sociala tjänster erbjudna av staten med service som ska hantera en bred skala av sociala problem. Idealet är att servicen är omfattande samt erbjuds på bästa möjliga nivå. (Spicker, 2014.)

Karisto m.fl. (1998) beskriver välfärdsstaten som en stat som har tagit ansvar över att trygga en minimilevnadsstandard åt medborgarna med socialpolitiska medel. Ett välutvecklat socialskyddsmaskineri är det mest centrala kännetecknet för en välfärdsstat. Materiellt välstånd, en relativt hög levnadsstandard och politisk demokrati är även kännetecknande för en välfärdsstat. Det bör poängteras att det engelska ordet welfare kan översättas till såväl välfärd som socialskydd eller socialpolitik, vilket innebär att den engelska termen welfare state kan översättas till en stat som bedriver socialpolitik, eller socialstat. (Karisto m.fl., 1998.)

Asa Briggs (2000) har också skapat en definition av välfärdsstaten. Briggs anser att välfärdsstaten kännetecknas av att statsmakten används för att reglera marknadskrafterna på åtminstone tre olika sätt. För det första ska statsmakten garantera en minimiutkomst åt alla individer och familjer oberoende av deras sociala klass, inkomster eller position på arbetsmarknaden. För det andra ska statsmakten hantera och reglera sociala risker som hotar individen eller familjen, och på så vis skapa trygghet. Dessutom ska statsmakten garantera alla medborgare vissa grundläggande tjänster, oavsett vilken social klass de tillhör. En stat bör kunna uppfylla dessa kriterier för att kunna kallas välfärdsstat. (Briggs, 2000.) Denna modell har dock fått utstå en del kritik, till exempel att den symboliserar endast ett typiskt västerländskt tankesätt (Nygård, 2013).

Sociala risker och sociala problem är centrala begrepp inom socialpolitiken och välfärdsstatens uppgift är att skydda medborgarna från dem. En social risk innebär en situation för en individ där hen inte kan arbeta och försörja sig, och därmed är beroende av samhällets hjälp. Individen blir beroende av hjälp från andra för att kunna försörja sig själv och överleva. Exempel på sociala risker är arbetslöshet, graviditet, ohälsa eller ålderdom. Begreppet sociala problem går hand i hand med de sociala riskerna. Ett socialt problem kan beskrivas som ”risksituationer som bedömts som speciellt hotfulla eller problematiska utifrån en samhällelig eller individuell synvinkel” (Nygård, 2013, s. 66). Sociala problem kan vara förknippade med individers karaktärer där till exempel missbruk är ett vanligt problem. Sociala problem kan även vara

brister i samhället, till exempel hög arbetslöshet, samt en följd av andra problem, exempelvis marginalisering av invandrare till följd av dålig integrering. Välfärdsstaten ska erbjuda ett skydd mot dessa risker. (Nygård, 2013.)

Begreppet välfärdsstat indikerar att det är staten som erbjuder välfärd och det är vanligt att man tror att det är staten som erbjuder majoriteten av välfärdsservicen. Välfärdsservice erbjuds däremot i mångt och mycket också av olika organisationer från den offentliga, privata eller tredje sektorn. Välfärdsservice erbjuds alltså av flera olika aktörer, något som brukar kallas *the mixed economy of welfare*. Staten spelar ändå en viktig roll för välfärden och statlig inblandning i välfärden sker på många sätt. Detta sker genom beslutsfattande och lagstiftning, finansiering, framställning, möjliggörande, reglering och ledning, samt genom partnerskap och samarbete. Statens roll i relation till produktionen av välfärdstjänster är komplex och eftersom staten har växt och förändrats har även dess funktioner gjort det. (Bochel, 2008.)

Det råder delade meningar om hur stor inverkan staten bör ha. Enligt Bochel (2008) finns det grupper med människor som menar att staten har för stort ansvar, vilket medför att staten inte längre kan sköta allt på ett tillräckligt gott sätt och därför bör staten involvera andra organisationer för att kunna erbjuda fullgod service. En stor statsapparat kan anses vara ineffektiv och byråkratisk samt att den reducerar medborgarnas frihet och valmöjligheter, men samtidigt finns det även andra som anser att staten bör behålla sin nuvarande roll men däremot borde den bli mer effektiv för att uppfylla kraven. Det finns även människor som anser att det finns möjlighet för en expansion av statens roll inom socialpolitiken, speciellt i relation till att reducera ojämlikheter. (Bochel, 2008.)

Välfärdsstatens definition och kännetecken har diskuterats i detta underkapitel. Avhandlingen fortsätter nu med en beskrivning av välfärdsstatens historia, det vill säga hur dess uppkomst har sett ut i de europeiska länderna.

2.2 Huvuddragen i välfärdsstatens uppkomst

Välfärdsprogram är inte ett unikt särdrag för nationer där avancerad kapitalism råder, även om det är en vanlig uppfattning. Sedan 1500-talet har alla västerländska samhällen utvecklat metoder för att fördela resurser åt samhällets mest utsatta medlemmar. Det som har ändrat genom historien är tillvägagångssättet hur sociala förmåner erbjudits. Traditionellt erbjöds välfärdsprogram, främst i form av fattigvård, genom lokalt finansierade och administrerade program. Välfärdsprogrammen har sedermera övergått till nationellt finansierade och administrerade välfärdsprogram för medborgarna i industrialiserade länder. Funktionerna från de traditionella välfärdsprogrammen har inte försvunnit, utan de blev omstrukturerade och omformade för att passa in i den nya tillvaron i industrialiserade länder. (Quadagno, 1987.)

Fattigvård erbjöds endast åt de som verkligen var i akut behov av det och var med andra ord ett behovsprövat bidrag. Under 1800-talet skedde stora förändringar i fattigvårdspolitiken i Europa på grund av den nya fattigvårdslagen i Storbritannien 1834 och även på grund av influenser från den franska revolutionen. (Cousins, 2005.) Under de två sista årtiondena av 1800-talet gick startskottet för den moderna välfärdsstaten (Flora & Alber, 1981). Fattigdom, ökad befolkningsmängd, urbanisering och industrialisering bidrog till ökade sociala problem i många europeiska länder på 1800-talet. De traditionella metoderna att hantera fattigdom var genom filantropi och fattigvårdslagar. Misstron gentemot de traditionella metoderna att hantera sociala problem ökade, vilket gav upphov till att statens roll i ansvaret över medborgarnas välfärd sakta men säkert växte. (Kuhnle & Sander, 2010.) Det handlade inte enbart om att erbjuda fattigvård längre, utan nya former av sociala transfereringar uppstod. Arbetslöshetsersättning, offentlig hälsovård, omfördelande pensionsprogram, ersättning för olycksoffer och handikappade samt bostadssubventioner inrättades så småningom och allt fler länder började efterhand att införa dessa. (Lindert, 2005.)

Tyskland kan anses vara en föregångare i utvecklingen av välfärdsstaten eftersom de första socialförsäkringarna instiftades av Otto von Bismarck under 1880-talet. Detta var det första nationella socialförsäkringssystemet i världen. Dessa socialförsäkringar omfattade emellertid enbart löntagare, det vill säga industriarbetarna. De tyska försäkringarna väckte stor uppmärksamhet utomlands det kunde konstateras att försäkringarna hade bidragit till en inre frid hos arbetarna utan att påverka Tysklands produktivitet negativt. (Edebalk, 2003.) Under de

fyra följande årtiondena introducerades nya välfärdsförmåner i många europeiska länder, det vill säga förmåner som sjukförsäkring, pensioner, arbetsolycksfallsförsäkring och arbetslöshetsersättning. Runt 1920 hade nästan alla europeiska länder infört åtminstone ett stort socialförsäkringsprogram. (Cousins, 2005). Det dröjde inte länge innan Storbritannien hade gått om Tyskland, år 1911 erbjöd Storbritannien skydd för fler sociala risker och för större delar av populationen (Flora & Alber, 1981). Det var emellertid Danmark som var i topp i den välfärdsstatliga utvecklingen fram till 1924 (Lindert, 2005).

Beveridgerapporten, som publicerades 1942 av William Beveridge, var också ett viktigt socialpolitiskt reforminitiativ som har haft stor betydelse i utvecklingen av välfärdsstaten. Beveridgerapporten var den första i sitt slag att omfatta samhällets alla medborgare, inte enbart några få befolkningsgrupper. Rapportens målsättning var att trygga en viss utkomstnivå för alla medborgare om de skulle råka ut för sjukdom, arbetslöshet eller arbetsoförmåga, ålderdom eller stigande familjekostnader. Detta skulle möjliggöras i form av socialförsäkring, gratis hälsovård, barnbidrag och full sysselsättning. (Karisto m.fl., 1998.)

Efter andra världskriget växte välfärdsstaten snabbt och förmånernas omfattning och generositet växte kraftigt. Den välfärdsstatliga expansionen ägde rum mellan åren 1945 och 1980, och runt 1950 kunde två kategorier av välfärdsstater urskiljas. Tyskland, Österrike, Nederländerna och Belgien tillhörde den kristdemokratiska gruppen (engelska christian centrist) där det erbjöds generösa förmåner, men omfattningen var långt ifrån universell. Den andra kategorin var den socialdemokratiska gruppen med Storbritannien i ledning, men även med Sverige och Norge som hade börjat utveckla universella förmåner. Det var bara Storbritannien som erbjöd en hög nivå av offentlig service vid denna tidpunkt. (Cousins, 2005).

Efter andra världskriget föddes idén om universella sociala rättigheter och det sociala medborgarskapet, vilket bidrog till att staten fick ett större ansvar för finansieringen och förvaltningen av socialskyddet. Från och med 1960-talet fram till 1980-talet växte omfattande, skattefinansierade välfärdstjänstesystem fram i Norden. Dessa system var en betydande del av den universella välfärdsstatens idé om ett socialt medborgarskap och möjliggjorde dessutom kvinnornas deltagande på arbetsmarknaden. Det är vid samma tidpunkt som den nordiska välfärdsmodellen anses ha fått sin start, en modell som erbjöd ett stort nätverk av individuella sociala rättigheter i form av exempelvis inkomstöverföringar, allmän hälsovård och utbildning. Den socialdemokratiskt präglade nordiska välfärdsmodellen är ett välkänt begrepp som

kännetecknas bland annat av statens centrala betydelse inom socialpolitiken, omfattande sociala trygghetssystem och höga skattenivåer. (Nygård, 2013.) Det är tack vare de skandinaviska ländernas långa historia av både god ekonomi och sociala prestationer som det globala intresset för den nordiska välfärdsmodellen har uppkommit. (Kautto, 2010.) De skandinaviska länderna har lyckats med att både sänka graden av fattigdom och höja deltagandet i samhället. De nordiska länderna har också visat att det är möjligt att ena jämlikhet, en stor välfärdsstat och höga skattenivåer med ekonomisk tillväxt. (Kangas & Palme, 2005.)

De tre första decennierna efter andra världskriget kallas ofta för välfärdsstatens gyllene årtionden, då en positiv syn på välfärdsstaten förekom och den utvecklades till att bli allt mer omfattande och generös. Men mellan åren 1970 och 1990 ökade skepticismen gentemot socialpolitiken, och denna tidsperiod kan därför kallas socialpolitikens kris. Efter globaliseringen och avregleringen av världsekonomin som startade i början på 1970-talet fick de välfärdsideologiska motiven ge vika för marknadsfundamentalistiska motiv, vilket innebar att individens och marknadens roll framhövdes medan statens roll nedtonades. I och med detta fick välfärdsstaten och socialpolitiken utstå mycket kritik och även försök till förändring av dem. (Nygård, 2013.) Kritiken som riktade sig mot välfärdsstaten var också att den var för dyr, att den begränsar medborgarnas frihet och att det förekommer missbruk av socialförmåner (Karisto m.fl., 1998). Under 1990-talets ekonomiska recession genomfördes åtstramningar inom den offentliga sektorn och nedskärningar i de sociala förmånerna i Finland och Sverige. Effekterna av dessa åtstramningar var att universalismens princip försvagades, generositetsgraden minskades och det blev svårare att få tillträde till sociala förmåner. (Nygård, 2013.)

Tre välkända teoretiker inom välfärdsstatsforskningen kommer nu att lyftas fram i egna underkapitel. Den första är den brittiske sociologen Thomas Humphrey Marshall, som är mest känd för sina essäer om det sociala medborgarskapet. Den andra teoretikern som lyfts fram är britten Richard Morris Titmuss, en centralgestalt inom den välfärdsstatliga och socialpolitiska forskningen. Den tredje och sista teoretikern som haft stort inflytande och vars indelning av välfärdsstatsregimer är mycket välkänd är dansken Gösta Esping-Andersen. De mest centrala delarna i deras teorier kommer att behandlas nedan.

2.3 Marshall och det sociala medborgarskapet

Thomas Humphrey Marshall var en brittisk sociolog vars essäer om medborgarskapet fick stor spridning. Medborgarskap är ett centralt begrepp inom socialpolitiken och enligt Nationalencyklopedin innebär medborgarskap ”ett rättsligt bindande förhållande som kan uppstå mellan en stat och en individ” (NE, 2018b). Individen är knuten till en nation och får därmed ta del av såväl rättigheter som skyldigheter. Dessa rättigheter och skyldigheter styrs oftast av lagar och därmed innebär medborgarskap den status individen har som nationsmedlem. (Johansson, 2008.)

Marshall delade in medborgarskapet i tre olika delar; civilt, politiskt och socialt. Den civila delen bestod av individuella rättigheter och friheter, till exempel yttrandefrihet, rättighet till rättvisa och rätt att äga egendom. Den politiska delen innebar rätten att delta i politiken genom rösträtt eller genom att bli medlem i politiska partier. Med den sociala delen menade Marshall bland annat rätten till ett minimum av ekonomisk välfärd och trygghet samt rättighet att kunna leva enligt levnadsstandarden i samhället. Utbildningssystemet och social service är en central del av dessa sociala rättigheter. (Marshall, 2000.) Enligt Marshall utvecklades de civila rättigheterna under 1700-talet, de politiska rättigheterna utvecklades under 1800-talet och de sociala rättigheterna utvecklades under 1900-talet (Spicker, 2014).

Medborgarskap är en status som är tillägnade de som är fullvärdiga medlemmar av ett samhälle. Alla som erhåller denna status är jämlika och har samma rättigheter och skyldigheter. (Marshall, 2000.) Det sociala medborgarskapet kan ses som en relation mellan staten och individen, där staten är skyldig att garantera individen ett socialt grundskydd, medan individen förpliktigas att bland annat arbeta och betala skatt. Detta är fortfarande en av välfärdsstatens grundläggande skyldigheter. (Nygård, 2013.) Marshall talade om rätten till välfärd, vilket innebar att välfärdsstaten skulle representera utvidgningen av de sociala rättigheter som medborgarna fick under 1700- och 1800-talet. Rätten till välfärd skulle förstås som en grundläggande rättighet för alla. (Spicker, 2014.) Marshall menade att ett socialt medborgarskap innebar allt från att erhålla en viss ekonomisk välfärd och trygghet till rättighet att till fullo få ta del av det samhället erbjuder. Samtidigt innebar det skyldighet till att bland annat betala skatt, delta i utbildning, fullgöra militärtjänstgöring samt följa samhällets moral och normer. (Johansson, 2008.)

Marshall's idé om det sociala medborgarskapet har även fått utstå kritik. Marshall's syn på medborgarskapet har kritiserats för att vara alltför förenklad. Kritik har bland annat riktats mot att Marshall har analyserat utvecklingen i England och generaliserat den till resten av västvärlden. Beskrivningen av medborgarskapets utveckling har kritiserats för att vara alltför linjär och progressiv och Marshall har även fått kritik för att han inte har redogjort för medborgarskapets utveckling hos olika grupper, exempelvis hos kvinnor. Kritik har även kommit från de grupper som förespråkar en mer aktiv medborgarskapssyn. (Johansson, 2008; Nygård, 2013.)

2.4 Titmuss och välfärdsstaten

Richard Morris Titmuss var verksam under 1950- till 1970-talen. Hans teoretiska bidrag har behandlat breda områden inom den välfärdsstatliga och socialpolitiska forskningen och än idag har hans teorier ett stort inflytande. Titmuss var kritisk till termen välfärdsstat och ansåg att det är ett komplext fenomen. Ofta kategoriserades länder till välfärdsstater utgående från deras verksamheter, alltså de system och tjänster de utvecklat, och detta kritiserade Titmuss. Han ansåg också att definitionen inte innehöll ett historiskt och internationellt perspektiv. Som exempel nämnde han att Nazi-Tyskland hade kunnat anses vara en välfärdsstat utgående från de stöd som erbjöds, men att definiera landet som en välfärdsstat hade knappast varit särskilt passande. Därför menade Titmuss att definitionen av en välfärdsstat behövdes sättas i kontext och preciseras. (Johansson, 2008.)

Titmuss menade att man måste analysera och skilja på välfärdsstatens funktioner på olika nivåer. På en mikronivå skulle välfärdsstaten tillfredsställa medborgarnas individuella behov, men Titmuss menade att dessa behov aldrig är skrivna i sten. Individernas behov behövde tolkas i relation till det samhälle individen levde i. Behoven analyserades och frågorna man ställde sig var till exempel vilka behov som var accepterade och om det var individen eller samhället som skulle ta ansvar över dem. Titmuss skiljde alltså mellan välfärdsstatens funktioner på en mikro- och makronivå. (Johansson, 2008.)

Titmuss använde sig av begreppet *the social division of welfare* och skiljde mellan tre typer av välfärdsproduktion; *social service*, *occupational welfare* och *fiscal welfare*. Social service syftade på sociala tjänster och försäkringar och dess uppgift var att tillgodose enskilda individers behov. Staten hade det största ansvaret och tjänsterna finansierades med skatter.

Occupational welfare syftade på att det inte enbart är den offentliga sektorn som erbjöd välfärdsproduktion, även arbetsgivarna erbjöd ett komplement till välfärdsförmånerna med exempelvis sjukvårdsförsäkringar. Fiscal welfare innebar en fördelning av resurser genom skattesystemet där vissa grupper i samhället fick ekonomiskt understöd. Detta kunde ta sig uttryck i form av till exempel skattelättnader. Det var alltså flera andra politikområden och system än enbart den offentliga sektorn som kunde erbjuda medborgarna välfärd och dessa kunde till och med stå i motsättning till varandra. (Johansson, 2008.)

Titmuss utvecklade tre olika idealtypiska välfärdsmodeller. Den första modellen kallades *the residual welfare model* där staten var liberal och även hade en klassiskt liberal åsikt om hur gränserna mellan stat och marknad skulle se ut. Statens socialpolitiska befogenheter var begränsade och välfärd skulle produceras främst genom privata marknadslösningar. Den offentliga sektorn ansvarade egentligen främst över de mest utsattas behov. Den andra välfärdsmodellen kallade Titmuss för *the industrial achievement performance model of social policy*. Enligt denna modell var det på arbetsmarknaden som individen skulle tillgodose sina behov och om hjälp behövdes från statliga instanser blev individen bedömd utgående från sina prestationer i arbete och utgående från sin produktivitet. (Titmuss, 1974; Johansson, 2008.)

Den tredje modellen kallade Titmuss för *the institutional redistributive model of social policy* där det var staten och dess välfärdsinstitutioners uppgift att säkra individens sociala rättigheter och behov, oberoende av hennes prestationer på marknaden. Universalitet var ett nyckelbegrepp, alla hade rätt till hjälp och den rätten var baserad på medborgerliga rättigheter. Enligt Titmuss var det den tredje modellen man skulle sträva efter, då den enligt honom skapade mest rättvisa och social delaktighet för medborgarna. Han menade att det är staten som tryggar sociala rättigheter medan marknaden motverkar social integration och sammanhållning inom samhället. (Titmuss, 1974; Johansson, 2008.)

Enligt Titmuss var universella förmåner något som skulle förespråkas framom selektiva förmåner, eftersom han menade att selektiva förmåner bidrog till stigmatisering av användaren. Universalitet däremot innebar att användandet av stöd inte skulle resultera i stigmatisering eller förlorad status. Däremot är det få stater som har råd med enbart universella förmåner och därför menade Titmuss att välfärdsstatens främsta utmaning är att kombinera och balansera både universella och selektiva förmåner. Han ansåg att staterna skulle utveckla ett universellt trygghetssystem som skulle lägga grunden till samhällets välfärd och därmed erbjuda välfärd

åt alla människor. Staten skulle sedan komplettera med selektiva förmåner åt de mest behövande. Det var dock viktigt att de selektiva förmånerna inte bidrog till stigmatisering av användaren. (Titmuss, 2000; Johansson, 2008.)

2.5 Esping-Andersen och välfärdsstaten

Den danske forskaren Gösta Esping-Andersen är välkänd inom den komparativa välfärdsstatsforskningen och är framför allt mycket känd för sin indelning av de tre olika välfärdsstatsregimerna; liberal, konservativ och socialdemokratisk välfärdsstatsregim. Det må vara data från 1980-talet som dessa regimer är baserade på, men indelningen ansågs så revolutionerande och har haft ett enormt inflytande på välfärdsstatsforskningen och anses idag vara en klassiker. (Johansson, 2008.)

Esping-Andersens definition av välfärdsstaten innebär att det krävs statligt ansvar för att säkerställa en viss nivå av välfärd för statens invånare (Esping-Andersen, 1990). Han poängterade ytterligare de sociala rättigheterna och ansåg att dessa måste garanteras och vara lagstiftade. I praktiken innebär detta olika sociala försäkringsprogram och sociala tjänstesystem som ansvaras av staten eller den offentliga sektorn. (Esping-Andersen, 1990; Johansson, 2008.) Enligt Esping-Andersen är välfärden beroende av tre komponenter; familjen, marknaden och staten. Ansvar mellan dessa tre komponenter fördelas olika i olika länder för att skapa trygghet för medborgarna och kunna erbjuda service. Det som är utmärkande för välfärdsstaten är att det offentliga har en central roll för välfärden. (Nilsson, 2014.)

Ett centralt begrepp i Esping-Andersens indelning är de-kommodifiering. De-kommodifiering innebär att välfärdsstaten begränsar individens beroende av marknaden. Esping-Andersen menade att de-kommodifiering uppstår när social service innebär en rättighet och då individen kan upprätthålla sitt uppehälle utan att vara beroende av marknaden. Detta innebär att en medborgare måste kunna ha möjlighet att fritt pausa arbetslivet om det är nödvändigt, till exempel på grund av sjukdom, utan att förlora arbetet, inkomst eller generell välfärd. De länder där de-kommodifiering var möjligt kunde på så sätt även begränsa marknadens effekter och detta är även välfärdsstatens främsta mål enligt Esping-Andersen. (Esping-Andersen, 1990; Johansson, 2008.)

Ett annat viktigt begrepp i Esping-Andersens indelning är välfärdsstatens stratifiering. Begreppet innebär att vissa socialpolitiska program och åtgärder kunde bevara ojämlikheterna och skillnaderna i status mellan olika sociala grupper. Enligt Esping-Andersen var inte socialförsäkringssystemens uppgift enbart att hantera sociala risker utan också att upprätthålla vissa sociala gruppers privilegier genom att ge vissa grupper olika förmåner. Välfärdsstatens stratifiering fungerar som ett mått där det kan mätas i vilken utsträckning de socialpolitiska systemen ökar skillnaderna mellan grupper av medborgare. (Esping-Andersen, 1990; Johansson, 2008.)

Det mest kända i Esping-Andersens välfärdstatsteori är indelningen av välfärdsregimer. Esping-Andersen skiljde mellan tre välfärdsregimer; liberal, konservativ och socialdemokratisk välfärdsstatsregim. Inom dessa välfärdsregimer läggs tonvikten vid tre olika typer av institutionella arrangemang inom socialpolitiken och den sociala riskhanteringen. Esping-Andersen utgick från vilken typ av sociala rättigheter dessa regimer erbjöd sina invånare samt vilken typ av socialt utfall regimerna gav upphov till. (Nygård, 2013.)

Den första regimtypen är den liberala välfärdsregimen. Till den brukar till exempel USA, Kanada och Australien räknas. Den liberala välfärdsregimen kännetecknas av begränsade universella ersättningar. Istället finns det desto mer behovsprövade bidrag som enbart är för låginkomsttagare. Det är svårt att få rättighet till de olika ersättningssystemen och detta innebär dessutom ofta en form av stigmatisering. I denna regimtyp har marknaden en viktig roll medan statens betydelse när det kommer till produktion av social trygghet är liten. Det är på marknaden som välfärdsproblem ska lösas och staten uppmuntrar till detta och kan ordna vissa privata lösningar genom olika former av subventioner. Denna regimtyp medför minimal dekommodifiering. (Esping-Andersen, 1990.) Den liberala utgångspunkten är att offentliga ersättningar enbart ska tillägnas de mest behövande och att det enbart är ett fåtal sociala risker som ska omfattas av offentliga stöd. Att det finns så lite universella socialpolitiska lösningar i den liberala regimtypen kan förklaras med att det inte funnits några framträdande politiska rörelser, till exempel av arbetarrörelsen. (Johansson, 2008.)

Den andra välfärdsregimen är den konservativa. Hit brukar till exempel Tyskland, Italien och Frankrike räknas. Regimtypen är ofta formad av religionen och vill bevara de traditionella familjerollerna. Socialförsäkringar exkluderar ofta kvinnor som inte arbetar och föräldraförmåner uppmuntrar moderskapet. Det är familjens och närståendes uppgift att ta hand om vård, service och omsorg. Tjänster som rör familjen, till exempel dagvård, är lågutvecklade och staten ingriper först när familjens kapacitet att ta hand om sina medlemmar inte räcker till. (Esping-Andersen, 1990.) De offentliga systemen i den konservativa regimtypen är mycket mer generösa än i den liberala regimtypen, men i likhet med den liberala regimtypen är statliga ersättningar aktuella först efter att privata marknadsalternativ har använts. Det som utmärker den konservativa regimen är socialförsäkringarnas utformning som utgår från vilken specifik yrkesgrupp man tillhör. Detta medför att det kan vara svårt att byta arbetsplats för att inte gå miste om förmåner, vilket i sin tur innebär att det råder låg grad av flexibilitet på arbetsmarknaden. De som redan har en stabil position på arbetsmarknaden kan erhålla omfattande arbetsrättsliga skydd. (Johansson, 2008.)

Den tredje och sista regimtypen är den socialdemokratiska välfärdsregimen. Till denna regimtyp hör de skandinaviska länderna. Den socialdemokratiska välfärdsregimen kännetecknas av principer om universalism och sociala rättigheter. Detta innebär att alla människor har samma rätt till de sociala trygghetssystemen, oavsett vilken yrkesgrupp eller social klass man tillhör. Det är staten som är den främsta välfärdsaktören, marknaden och familjen har en betydligt mindre roll jämfört med i de liberala och konservativa välfärdsregimerna. För att de generösa systemen ska kunna hålla sin höga kvalitet krävs det en hög grad av sysselsättning hos medborgarna. Eftersom alla får ta del av förmånerna krävs det att alla också drar sitt strå till stacken och betalar för det. (Esping-Andersen, 1990.) Detta innebär att även kvinnornas andel på arbetsmarknaden är stor och att det genomförts aktiva arbetsmarknadspolitiska insatser. Det råder även ett utbyggt nät av offentlig service, som erbjuder såväl barnomsorg som äldreomsorg. (Johansson, 2008.) Det som är unikt för den socialdemokratiska välfärdsregimen är kombinationen av universalism och generositet, samt dess omfattande skydd mot sociala risker. (Esping-Andersen, 1999.)

Esping-Andersens indelning innehåller tre centrala begrepp; välfärdsregim, dekommodifiering och stratifiering. Han delar in välfärdsregimerna i tre olika kategorier; den liberala, den konservativa och den socialdemokratiska välfärdsregimen. Hans teori har haft ett stort inflytande men teorin har även fått en del kritik. Kritiken baserar sig på att modellen inte tagit hänsyn till ländernas välfärdstjänstesystem utan främst fokuserat på skillnader i ländernas socialförsäkringssystem. Teorin har också kritiserats för att vara allt för förenklad, statisk och västcentrerad. Dessutom anses det att den inte beaktat kvinnornas avvikande situation tillräckligt. Kritik har även riktats mot att det enbart finns tre välfärdsregimer där exempelvis Japan inte har passat in, men enligt Esping-Andersen är det inte tillräckligt att vissa välfärdstater kan variera inom de etablerade regimerna eller vara hybrider av olika regimtyper för att utveckla nya typologier. (Nygård, 2013; Johansson, 2008.)

3. Teoretiska förklaringar till välfärdsstatens uppkomst och utveckling

I det föregående kapitlet redogjordes det för vad en välfärdsstat är och välfärdsstatens definition och centrala begrepp behandlades även. Viktiga teoretiker och deras ståndpunkter inom socialpolitiken och välfärdsstatsforskningen behandlades även. En naturlig fortsättning är att reflektera över orsakerna till välfärdsstatens uppkomst. Detta är en central del i välfärdsstatsforskningen och det finns flera olika förklaringar till varför välfärdsstaten uppkom. I det här kapitlet kommer ett flertal olika teorier som förklarar välfärdsstatens uppkomst och utveckling att presenteras.

3.1 Allmänna förklaringar till välfärdsstatens uppkomst

Välfärdsstatens uppkomst och utveckling är relaterad till ett stort antal sociala utvecklingar och förändringar (Flora & Alber, 1981). Enligt Baldwin (1990) är det få variabler som inte har använts för att förklara välfärdsstatens uppkomst och utveckling. Några av de variabler som har använts för att förklara uppkomsten är exempelvis industrialiseringen, moderniseringen, arbetarklassen, socialismen, krig och kapitalism. Baldwin (1990) konstaterar att en viss nivå av välstånd, industrialisering och modernisering krävdes för att socialpolitik skulle vara möjligt att genomföra, och därmed även ge upphov till välfärdsstatens uppkomst.

Enligt Kemppainen (2012) kan man förenklat säga att det finns två förklaringsmodeller till välfärdsstatens uppkomst. Den första förklaringsmodellen innebär att utvecklingen av välfärdspolitiken var ett nödvändigt resultat av en process som har sin egen logik, där likheten mellan de olika modellerna för välfärdspolitik betonas. Den andra modellen förklarar välfärdspolitikens utveckling snarare i termer av politik och medborgarnas inverkan, och lämnar utrymme för differentiell utveckling i välfärdspolitiken. (Kemppainen, 2012.)

Titmuss fokuserade mycket på konsekvenserna av andra världskriget och hur de inverkade på välfärdsstatens utveckling. Han menade att krig var en starkt bidragande orsak till socialpolitisk utveckling och att det skedde en förändring i värderingarna bland folket efter kriget. Andra världskriget drabbade alla, såväl civila som soldater, och därför ansåg man att alla även skulle

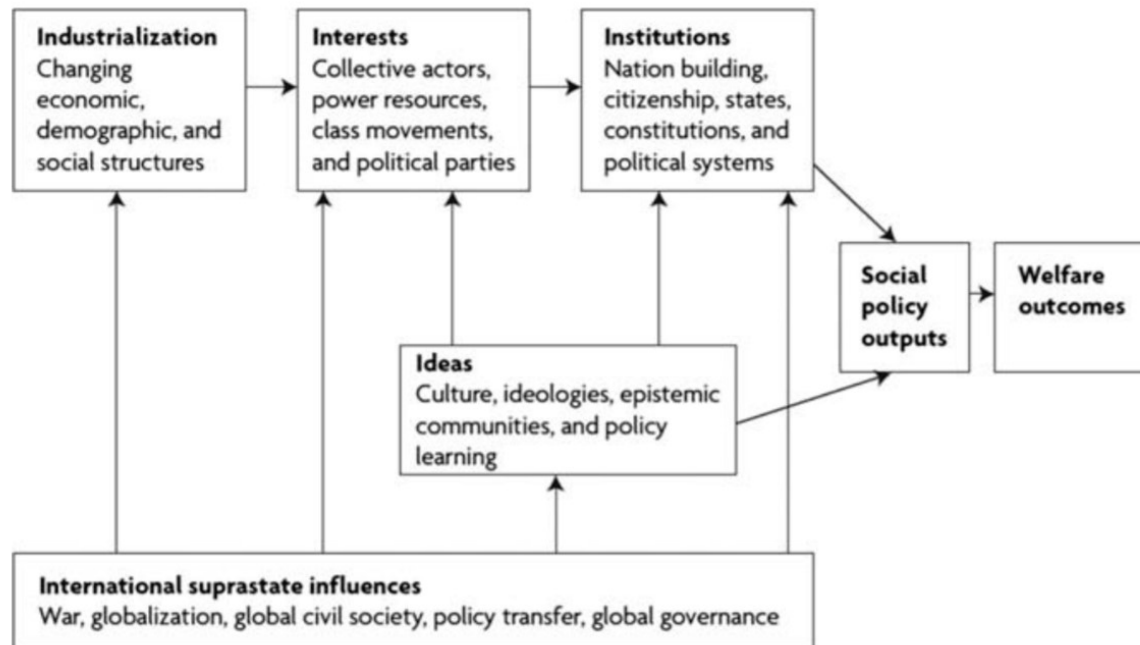
få ta del av de nya förmånerna som uppkom efter krigets slut. Därav utvecklades välfärdsstaten och dess universella system. Titmuss ansåg också att olika aktörers politiska överväganden, ideologiska utgångspunkter och moraliska ställningstaganden påverkade välfärdsstatens utveckling. Även Esping-Andersen hade en teori om välfärdsstatens uppkomst och utveckling. Han menade att klassmobilisering, klasskoalitioner och den institutionella strukturen som rådde i landet var av stor vikt i utvecklingen av välfärdsstaten. (Johansson, 2008.)

Peter H. Lindert (2005) har sammanställt en lista på fem huvudkrafter som bidrog till de sociala transfereringarnas uppkomst och expansion, det vill säga synonymt med välfärdsstatens uppkomst och utveckling. Dessa huvudkrafter kan även förklara varför expansionen har sett olika ut länder emellan. De fem huvudkrafterna är politisk demokratisering, en åldrande befolkning, globalisering, ökade inkomster och internationella skillnader i social samhörighetskänsla hos medelinkomstväjlarna. (Lindert, 2005.)

Ian Gough (2010) har också gjort en sammanställning över fem faktorer som har påverkat välfärdsstatens uppkomst. Gough kallar dem för *the five I's*, de fem i:na, och dessa är industrialisering, intressen, institutioner, idéer/ideologier och internationella influenser. I figur 1 tydliggörs Goughs sammanfattning över de fem faktorer som har påverkat välfärdsstatens uppkomst och utveckling. (Gough & Therborn, 2010; Gough, 2016.)

Figur 1.

Faktorer som har påverkat välfärdsstatens uppkomst och utveckling.

Källa: Gough (2016, s. 25)

Industrialisering är den första faktorn i Goughs (2016) sammanställning. Nya sociala utmaningar och nya resurser under industrialiseringen på 1800-talet möjliggjorde att de europeiska välfärdsstaterna kunde utvecklas. Den industriella kapitalismen gav upphov till både nya utmaningar och nya resurser. Industrialiseringen och den nya arbetarklassen skapade nya sociala problem i samhället, samtidigt som den förbättrade ekonomin möjliggjorde nya sätt att hantera dessa problem. Med intressen avser Gough de nya intressen och maktresurser som uppstod i samhället som organiserades i form av exempelvis fackförbund, biståndsföreningar och politiska partier. (Gough & Therborn, 2010; Gough, 2016.)

Med institutioner avser Gough (2016) stater, medborgarskap, politiska system och grundlagar. Institutioner omvandlade de utmaningar, resurser och intressen som fanns i samhället till befästa, självreproducerande verkligheter. Under franska revolutionen utformades en deklARATION om människans och medborgarens rättigheter år 1789, den första i sitt slag, men den institutionaliserades inte. Istället fick den europeiska välfärdsstaten sin start på 1880-talet i Otto von Bismarcks Tyskland, *Rechtsstaat*. Idéer påverkade samhället och politiken i form av ideologier som till exempel liberalism och socialdemokrati, men även i form av kultur och mer kunskap. (Gough & Therborn, 2010; Gough, 2016.)

Det sista i:et i Goughs sammanställning är internationella influenser, där bland annat krig, globalisering och globala samhällen radas upp. Utvecklingen av de europeiska välfärdsstaterna fick en knuff framåt av det faktum att Tyskland, den institutionella pionjären, var det starkaste och snabbast växande landet på kontinenten. Eftersom det var en tidsperiod av krig hade inte länder råd med att göra sina soldater missnöjda och efter andra världskriget blev synen på välfärdsstaten väldigt positiv. Tack vare den högkonjunktur som inföll efter andra världskriget kunde de europeiska välfärdsstaterna växa till sig rejält. Industriella, ekonomiska och demografiska förändringar, mobiliseringen och kraften av olika intressen samt även nationernas institutionella strukturer möjliggjorde att välfärdsstaten kunde växa till sig under dess tre gyllene årtionden. (Gough & Therborn, 2010; Gough, 2016.)

Det finns med andra ord ett flertal teorier som förklarar välfärdsstatens uppkomst. Härnäst kommer ytterligare sex teorier att presenteras som Mel Cousins (2005) har sammanställt. Enligt Cousins är en teoretisk förklaring en produkt av den tidpunkt som den har uppkommit i. Med detta menas att när till exempel funktionalismen var populär såg man på välfärdsstatens uppkomst ur ett sådant perspektiv. Nedan listas de sex olika teorierna.

1. Välfärdsstaten uppkom som en del av industrialiseringen.
2. Välfärdsstaten utvecklas som svar på den avancerade kapitalismens behov.
3. Välfärdsstaten är en produkt av moderniseringen av samhällen.
4. Välfärdsstaten är formad av problem orsakade av politik och social klass.
5. Välfärdsstaten är formad av den sociala organisationen av produktionen.
6. Välfärdsstaten bestäms av statens eller politikens struktur och intressen.

(Cousins, 2005, s. 19.)

Dessa teorier valdes eftersom de ger en bred överblick över möjliga teoretiska förklaringar till välfärdsstatens uppkomst och utveckling. Härnäst kommer varje teoretisk förklaring att presenteras och det kommer att redogöras för vad var och en av dessa teorier innebär.

3.2 Välfärdsstaten uppkom som en del av industrialiseringen

Den första teoretiska förklaringen i sammanställningen menar att välfärdsstatens uppkomst var en följd av industrialiseringen. Industrialiseringen skedde vid olika tidpunkter i världen, i Storbritanniens skedde den redan på 1700-talet medan det dröjde till slutet av 1800-talet innan industrialiseringen fick sitt genombrott i Finland. Industrialiseringens genombrott gav upphov till den moderna kapitalistiska produktionsordningen och skapade nya samhällsklasser. Då staten kunde beskatta arbetet i fabrikena uppstod en viktig inkomstkälla. Denna inkomstkälla möjliggjorde finansieringen av sociala reformer. Staten kunde då reglera produktionsförhållandena bland annat med hjälp av olika säkerhetsbestämmelser, inspektioner, olycksfallsförsäkringar och förbud mot barnarbete. (Nygård, 2013.)

Enligt den första generationen av socialpolitikstudier är industrialiseringen och den medföljande ekonomiska tillväxten de avgörande faktorerna för välfärdsstatens uppkomst (Kempainen, 2012). En viss nivå av välstånd, industrialisering, modernisering och politisk mobilisering krävdes för att socialpolitik skulle vara möjligt att genomföra (Baldwin, 1990). De tidiga välfärdsstatsteorierna ser på välfärdsstatens uppkomst som att den mötte samhällets behov vid en viss tidpunkt, till exempel under industrialiseringen eller moderniseringen av samhället. När industrialiseringen fick sin start hade arbetarna ingen annan socialförsäkring än sin egen familj och därför började arbetarna kräva att staten skulle ta ansvar för dem. (Cousins, 2005.)

Industrialiseringen och de nya samhällsklasserna som uppstått till följd av den ledde till en förändrad tolkning av fattigdom och social trygghet. Arbetarklassen fick en viktig roll i påverkan av politiken och vikten av sociala rättigheter blev allt mer betydelsefullt. De europeiska samhällena strävade efter att bli mer liberala med mer individuell frihet, och detta tillsammans med arbetarklassens påverkan på politiken gav upphov till socialförsäkringen. Socialförsäkringen omfattade betydligt flera i samhället, jämfört med de tidigare fattigvårdslagarna som enbart omfattade de mest utsatta i samhället. (Kuhnle & Sander, 2010.) Industrialiseringen gav med andra ord både upphov till ett behov av socialpolitik, samtidigt som industrialiseringen även möjliggjorde socialpolitik och välfärdsstatens uppkomst (Esping-Andersen, 1990). Med detta sagt uppstod välfärdsstaten vid ett visst skede av

industrialiseringen som ett svar på de olika behoven industrialiserade samhällen krävde (Cousins, 2005).

Myles och Quadagno (2002) erhåller två olika versioner av industrialiseringsteorin. Den version som sällan ifrågasätts innebär att industrialiseringen och det den medför, till exempel ekonomisk tillväxt, är nödvändig för att välfärdsstaten ska kunna expandera. Den andra versionen som är mer omtvistad innebär ett antagande att nationer med jämförbara nivåer av ekonomisk utveckling även skulle konvergera till samma nivåer av välfärdsstatlig utveckling. Detta påstående vilar på antagandet om att socialpolitikens uppbyggnad är en produkt av stora, opersonliga ekonomiska krafter och att "politics, if it matters at all, does not matter very much" (Myles & Quadagno, 2002, s. 37). Detta påstående förklaras med att olika sociala program utvecklas oberoende av partipolitik och politiska ledares preferenser. (Myles & Quadagno, 2002.) I Rimlingers studie av välfärdspolitik och industrialisering i Europa (refererad i Cousins, 2005), framkom det att behovet av en högt organiserad form av inkomstskydd ökar då samhället blir industrialiserat och urbaniserat, och detta behov är oberoende av den socioekonomiska ordningen.

3.3 Välfärdsstaten utvecklas som svar på den avancerade kapitalismens behov

Denna teoretiska förklaring innebär att välfärdsstaten utvecklades eftersom den avancerade kapitalismen krävde det. Denna förklaringsmodell ses ur ett mer marxistiskt perspektiv och det betonas att välfärdsutgifter var en motsägelsefull process som skapade tendenser mot en ekonomisk, social och politisk kris. O'Connor (2000) skriver att statens uppgift var att både möjliggöra en ökande ekonomisk tillväxt samtidigt som den även skulle skapa social harmoni hos medborgarna. Dessa uppgifter var ofta motsägelsefulla och svåra att kombinera. Välfärdsstaten i avancerade kapitalistiska samhällen hjälpte till att garantera ett effektivt arbete och fortsättning samt stabilitet på det ekonomiska systemet. Samtidigt säkerställde välfärdsstaten även integrationen av sociala klasser och grupper samt upprätthöll social ordning. (O'Connor, 2000; Cousins, 2005.)

Enligt Myles och Quadagno (2002) är välfärdsstater en oundviklig produkt av stora ekonomiska krafter som är utom beslutsfattarens och allmänhetens kontroll. O'Connor (2000) anser att utvecklingen av välfärdsstaten är sammankopplad med den nuvarande nivån av kapitalism. Han hävdade att statens tillväxt var både orsak och verkan till expansionen av monopolkapital. Enligt O'Connor var huvudsyftet med till exempel socialförsäkringen att reproducera arbetskraft medan utkomststöd till fattiga hade som uppgift att lugna och kontrollera överskottspopulationen. (O'Connor, 2000; Cousins, 2005.) Socialpolitiken och välfärdsstaten utvecklades för att hålla arbetarna nöjda, men även för att garantera ett utbud av friska arbetare (Nygård, 2013).

3.4 Välfärdsstaten är en produkt av samhällets modernisering

Följande teoretiska förklaring menar att välfärdsstaten uppkom som en produkt av samhällets modernisering. Denna förklaringsmodell skildrar välfärdsstaten som ett funktionellt svar på kraven på socioekonomisk säkerhet och jämlikhet. Denna modell beaktar inte enbart industrialiseringen utan även demokratiseringens och det utökade medborgarskapets betydelse för välfärdsstatens uppkomst. (Kemppainen, 2012.) Enligt Pierson (1998) är det inte enbart industrialiseringen som har bidragit till välfärdsstatens uppkomst, utan även den politiska revolutionen har haft en betydelsefull roll. Tack vare en lyckad politisk mobilisering av den nya arbetarklassen kunde moderniseringen av samhällena starta, vilket i sin tur gav upphov till utvecklingen av välfärdsstater. (Pierson, 1998.)

Ett ekonomiskt uppsving möjliggjorde moderniseringsprocessen i västvärlden på 1800-talet. Tack vare den ekonomiska tillväxten förbättrades både levnadsstandarden och hälsoförhållanden samtidigt som den gav upphov till en högre nativitet. (Nygård, 2013.) Enligt Flora och Alber (1981) berodde moderniseringsprocessen såväl på en samhällelig uppdelning och en växande storlek av samhället, som på graden av social och politisk mobilisering. Tidpunkten för när socialförsäkringssystemet etablerades i ett visst land hänger enligt författarna ihop med hur hög nivå av demokrati, socioekonomisk utveckling och politisk mobilisering ett land hade. När samhällena moderniserades växte de europeiska välfärdsstaterna sig starka och strukturella förändringar skedde inom många områden. (Flora & Alber, 1981.)

Flora och Alber (1981) hävdar att det finns ett orsakssamband mellan ekonomisk tillväxt och populationens tillväxt, social och psykisk mobilisering, politisk utveckling, kulturella förändringar och förändringen av den internationella ekonomin och den politiska ordningen. I sin forskning kom de fram till att de länder som introducerat socialförsäkringssystem vid en relativt låg nivå av socioekonomisk utveckling hade relativt höga nivåer av politisk mobilisering hos arbetarklassen. Detta gällde även omvänt, i de länder där socialförsäkringssystem introducerats vid relativt låga nivåer av politisk mobilisering hade landet relativt höga nivåer av socioekonomisk utveckling, vilket ledde till sociala problem som i sin tur ledde till att behövliga institutioner infördes. Flora och Alber hävdar att den moderna välfärdsstaten uppstod som ett svar på ett visst problem som uppkommit hos arbetarklassen och att den moderna välfärdsstatens uppkomst i Europa enkelt kan förklaras med de jämförelsevis höga nivåerna av industrialisering och demokratisering som hade uppnåtts. (Flora & Alber, 1981; Cousins, 2005.)

3.5 Välfärdsstaten är formad av en kamp orsakad av politik och social klass

Följande teoretiska förklaring fokuserar på politikens och den sociala klassens betydelse i formandet av välfärdsstatsstrukturen. Fokus läggs på värderingar och ideologier och denna förklaringsmodell ser klasskamp som den drivande kraften bakom välfärdsstaten. Konflikter och meningsskiljaktigheter är nyckeln till förståelsen av välfärdsstatens uppkomst och fortsatta existens. (Kemppainen, 2012.) Det som betonas är betydelsen av mobiliseringen av arbetare samt av socialdemokratiska eller vänster-partier (Cousins, 2005). Forskning har visat att förekomsten av starka socialistpartier eller starka fackföreningar hade en signifikant, indirekt påverkan på välfärdsstatens utveckling (Quadagno, 1987).

En av de mest centrala teoretikerna inom detta område är Walter Korpi som har utvecklat en maktresursteori. (Cousins, 2005.) Enligt Korpi är en maktresurs egenskaper hos en aktör, individer eller kollektiv, som har möjlighet att bestraffa eller belöna andra aktörer (Korpi, 1983). Kontrollen över maktresurserna har spelat en stor roll i utformandet av välfärdsstatens struktur och skillnaderna i utvecklingen hos olika välfärdsstater kan förklaras genom att se på hur maktresurserna är fördelade (Kemppainen, 2012). I kapitalistiska demokratier är maktresurserna relaterade till klasstrukturen och därför varierar de maktresurser som kan

användas. Korpi och hans kolleger fokuserade också mycket på betydelsen av socialdemokrati och mobiliseringen av arbetare i utvecklingen av välfärdsstaten. (Cousins, 2005.)

Baldwin (1990) argumenterar för vikten av att inkludera andra sociala klasser, speciellt medelklassen, i analysen av välfärdsstatens utveckling. De angelägenheter en särskild social grupp hade styrde också socialpolitiken. Baldwin menar också att den unika nordiska välfärdsmodellens utveckling samt även välfärdsstatsutvecklingen i Storbritannien styrdes mycket av medelklassens intressen. (Baldwin, 1990; Cousins, 2005.)

Wilensky (1975) konstaterade att grunden till välfärdsstaten var en ökad ekonomisk tillväxt och demografiska förändringar, vilket gav upphov till ökad livslängd och befolkningens åldrande. Samhället kunde inte möta de nya behoven som uppstod, vilket gav upphov till att välfärdsstaten utvecklades mer eller mindre av sig själv. Det var inte enbart den ökade livslängden som påverkade, utan den snabba spridningen av pensionerade män efter kriget, vilket bidrog till att pensionsreformen blev det mest angelägna problemet hos beslutsfattarna. Wilensky konstaterade ytterligare att det är den åldrande befolkningen i samhället som har den mest kraftfulla möjligheten att påverka välfärdsutgifterna. (Wilensky, 1975.)

En annan aspekt inom välfärdsstatens utveckling är betydelsen av arbetsgivarna. Cousins (2005) hänvisar till Swenson, som menade att det var ett ohållbart antagande att arbetsgivarna var emot utvecklingen av välfärdsstaten. I Swensons studier framkom det att arbetsgivare ofta förespråkade utvecklingen av socialpolitiska åtgärder. Swank och Martin (2001) menade att arbetsgivarorganisationer utgör ett socialpolitiskt stöd bland företag och påverkar socialpolitiska resultat. De hävdar att centralisering och samarbete bland arbetsgivargrupper och ett ekonomiskt samarbete mellan företag påverkar välfärdsstatsresultat positivt. (Swank & Martin, 2001.) Enligt Huber och Stephens (2001) ledde socialdemokratins ämbetsstid till uppbyggnaden av stora välfärdsstater med dess generösa rättigheter, en stor tonvikt på offentligt erbjuden social service, mobilisering av arbetskraften och omfördelning genom skatte- och transfersystemet.

3.6 Välfärdsstaten är formad av den sociala organisationen av produktionen

Denna teoretiska förklaringsmodell innebär att välfärdsstaten utvecklades som ett svar på den industriella kapitalismens framfart och välfärdsstaten är formad av den sociala organisationen av produktionen. Enligt Quadagno (1988) är välfärdssystemen inte ett unikt kännetecken för avancerade kapitalistiska länder, offentliga välfärdsförmåner har uppfyllt funktionerna av att erbjuda stöd till de svaga och fördela arbetskraften sedan 1500-talet. Därför har välfärdssystemen utvecklats som ett svar på den industriella kapitalismens framfart, och välfärdsstatens natur och form bestäms av den sociala organisationen av produktionen. (Quadagno, 1988.)

Quadagno skrev också att förhållandet mellan välfärdsstatens utveckling och olika former av social produktion kan ändras i en avancerad kapitalistisk stat "if labor obtains the political resources to free welfare programs from market criteria" (Quadagno, 1988, s. 7.) Quadagno menar också att staten enbart är relativt autonom i medlingen mellan olika sociala klasser och att de politiska processerna sköts på ett flertal olika plan. Hon menar också att bildandet av USA:s pensionspolicy berodde på en komplex uppsättning av ekonomiska, politiska och sociala krafter och kan förklaras med den sena fackanslutningen av massproduktionsarbetare, en kraftfull privat sektor och tvåfalden i USA:s ekonomi. (Quadagno, 1988.)

3.7 Välfärdsstaten bestäms av statens eller statskicketets struktur och intressen

Den sista teoretiska aspekten av välfärdsstatens uppkomst fokuserar på statens eller statskicketets betydelse. Skocpol (1985) ansåg att staterna inte enbart är en reflektion av sociala gruppers, klassers eller samhällets intressen och krav. Hon menade också att staterna är en form av organisation och handling som påverkar betydelsen och metoderna av politik för alla grupper och klasser i samhället. (Skocpol, 1985.)

En ytterligare bredare aspekt inom denna teoretiska inriktning är en statsformscentrerad aspekt, där statsformen innebär den primära platsen för handling och även innehåller politiska aktiviteter av antingen politiker eller sociala grupper, betingad av institutionella gestaltningar

av regeringar och politiska partisystem. Här är det alltså inte enbart staten, utan även partiorganisationer och politiskt aktiva grupper som räknas in. Fyra olika processer nämns; statens och partiers bildning och omvandling, effekterna av politiska institutioner på identiteter, mål och förmågor hos sociala grupper, förhållandet mellan olika gruppers mål och förmågor samt de politiska institutionernas tillgång och tillstånd och till sist, effekterna av feedback på politiken. (Cousins, 2005.)

Nyare studier har fokuserat mer på politiska institutioner istället för på staten. Enligt dessa institutionella teoretiker har utbredningen av politisk auktoritet varit ett viktigt hinder för välfärdsstatens utveckling i USA. (Cousins, 2005.) Huber och Stephens (2001) menar att politiska strukturer har haft en nyckelroll i både utvecklingen av välfärden samt i både underlättandet eller blockerandet av välfärdens nedskärning.

4. Välfärdsstaten idag och dess framtid

Det föregående kapitlet beskrev olika teoretiska förklaringar till välfärdsstatens uppkomst och utveckling. Utvecklingen av välfärdsstater sker kontinuerligt. Detta kapitel behandlar välfärdsstatens status idag, såväl i Finland samt generellt, och även hur välfärdsstaten framtid ser ut. Utvecklingen till det som idag kan kallas en tävlingsstat beskrivs och attityder gentemot välfärdsstaten behandlas i ett eget underkapitel. Slutligen lyfts olika framtidsscenarioer upp samt även vilka problem och utmaningar välfärdsstaten står inför.

4.1 Från klassisk välfärdsstat till tävlingsstat

Under Finlands depressionsår på 1990-talet förekom det försök att skrota den klassiska välfärdsstaten. Dessa försök var dock inte särskilt lyckade eftersom det har visat sig att välfärdsstater har en förvånansvärt stark motståndskraft. (Nygård, 2013.) Trots stor ekonomisk och demografisk press på välfärdsstater har forskning påvisat välfärdsstatens anmärkningsvärda resiliens (Myles & Quadano, 2002). Enligt den amerikanske statsvetaren Paul Pierson (2001) beror denna motståndskraft bland annat på att välfärdsstaten skyddas genom det omfattande stöd den får av stora befolkningsgrupper, till exempel av pensionärer eller av de som arbetar inom den offentliga vårdsektorn. En annan förklaring till att nedmonteringen av välfärdsstaten inte lyckades är också att det i vissa länder är betydligt lättare att genomföra välfärdsstatliga nedskärningar jämfört med i andra länder (Huber & Stephens, 2001).

Från och med 1990-talets depression blev däremot välfärdsstaten tvungen att justeras i förhållande till den internationella ekonomins krav, globaliseringen och till de nya sociala behoven som uppstått i det postindustriella samhället. En omformning av de tidigare systemen och tjänsterna gjordes för att kunna stå emot den nya verkligheten. Trots den kritik som tidigare riktats mot välfärdsstaten behölls ändå den institutionella strukturen och de grundläggande funktionsprinciperna för den nordiska välfärdsstaten. Inga dramatiska förändringar har gjorts i de nordiska socialpolitiska systemen från och med mitten av 1990-talet fram till idag, men däremot har tyngdpunkten förflyttats till sådana socialpolitiska ansträngningar som gynnar den ekonomiska tillväxten och den internationella konkurrenskraften. (Nygård, 2013.)

Vid detta utvecklingskede kan man börja tala om tävlingsstatens period. Med tävlingsstat menas en välfärdsstat där fokus främst sätts på sådana socialpolitiska åtgärder som har en gynnsam effekt på den ekonomiska tillväxten och den internationella konkurrenskraften. Som exempel på dessa socialpolitiska åtgärder är investeringar i humankapital eller olika aktiverande socialpolitiska åtgärder. Aktivering och investering hade en dominerande roll inom socialpolitiken, istället för att enbart erbjuda ett passivt upprätthållande av social trygghet. Socialpolitiken ansågs vara viktig för landets ekonomi och Finland tävlade med andra länder och jämförde sig med dem. (Nygård, 2013.)

Som en följd av utvecklingen av tävlingsstaten har åtgärderna inom den finländska politiken de senaste åren handlat mycket om att sänka skatter, att minska progressionen i beskattningen och att skära ner i sociala stöd (Kananen, 2017). Även Gough (2016) konstaterar att den dominerande trenden inom socialpolitiska åtgärder i Europa har varit att skära ned i utgifter. För att minska på ett lands lån och skulder har utgifter skurits ned och beskattningen höjts, men tyngdpunkten har uttryckligen lagts på nedskärningar. För att nämna ett exempel, i Storbritannien har proportionen mellan nedskärningar och högre beskattning varit 5:1. (Gough, 2016.) Enligt Kananen (2017) har nedskärningarna bidragit till ökad ojämlikhet och ökade inkomstskillnader. Klyftorna mellan rika och fattiga har med andra ord ökat, såväl vad gäller inkomst som hälsa. Livslängden för en man med låg inkomst är i snitt tio år kortare jämfört med livslängden för en man med hög inkomst i Finland. (Kananen, 2017.) Myles och Quadagno (2002) skriver att välfärdspolitik i en tidsera av nedskärningar är mycket olik välfärdspolitik i en tidsperiod av stark ekonomisk tillväxt. Det finns färre resurser till förfogande och en svag tillväxt, hög grad av arbetslöshet och en försämrad statsinkomst skapar ett hårt klimat för välfärdsinnovationer. Däremot skapar det ett gynnsamt klimat för kritik av sociala välfärdsprogram. (Myles & Quadagno, 2002.)

En trend som har skett i välfärdsstatliga reformer är att statens och det offentliga ansvar konstant har minskat i frågor som berör social trygghet eller jämlikhet. Detta har varit en följd av globaliseringen och kapitalismens omvandling, men även på grund av andra faktorer, exempelvis utmaningen med den ökade åldrande befolkningen som många länder tampas med. Att hänvisa till ökningen av den åldrande befolkningen har varit ett sätt att legitimera nedskärningar i till exempel pensionssystem. (Rappe & Nygård, 2012.) Castles (2004) konstaterar att de länder som kommer att möta stora ekonomiska problem på grund av höga nivåer av pensionsutgifter inte är de länder som har en stor åldrad och åldrande befolkning, utan

snarare de länder som erbjuder extremt generösa nivåer av pensioner. Dessa problem är med andra ord begränsade till enbart en tämligen liten minoritet av länder. De länder som inte ingår i denna minoritet och som hänvisar till problemet med den åldrande befolkningen för att legitimera nedskärningar av offentliga utgifter, vänder samhällsvetenskapliga analyser till lämplig ideologisk retorik. (Castles, 2004.)

Idag har marknaden men även frivilligorganisationer allt mer överlåtits att sköta om en stor del av välfärdsproduktionen, vilket exempelvis kan ske i form av privata vårdaktörer. (Rappe & Nygård, 2012.) Privatisering är en politisk strategi inom välfärdspolitiken som brukar förespråkas för att minska kostnaderna samt för att öka effektiviteten. Individens valfrihet brukar också poängteras. Däremot riskerar privatisering att leda till ökad ojämlikhet och segregation och dessutom minskar den demokratiska kontrollen. Privatisering leder inte heller nödvändigtvis till större valfrihet, eftersom valmöjligheter bland privata aktörer kan vara betydligt färre i en liten kommun jämfört med antalet valmöjligheter i en storstad. Det är även omdiskuterat huruvida effektiviteten ökar efter en konkurrensutsättning. (Nilsson, 2014.)

De sociala trygghetssystemen har blivit omformade för att klara av den förändring som har skett inom de sociala behoven; dagens sociala risker är mer mångfaldiga och kräver mer resurser jämfört med efterkrigstidens sociala risker (Nygård, 2013). Livet har numera blivit mer oförutsägbart och osäkert jämfört med hur det var förut, dagens finländare har till exempel blivit vana med snuttjobb, att behöva flytta och att därmed kanske enbart ha korta människorelationer. Socialpolitiken är tvingad att omformas så att den klarar av de risker och utmaningar som finns i dagens samhälle, risker som inte fanns förut. Socialpolitiken idag speglar dagens värderingar och dagens ideologiska åsikter, numera anser människor till exempel att livskvalitet är viktigt och detta påverkar i sin tur även socialpolitikens och välfärdstatens utformning. (Karisto m.fl., 1998.)

Som en följd av globaliseringen kan politiker inte längre ta till beskattningskortet i samma mån som förut, att höja skatterna idag riskerar att försämra företagens konkurrenskraft och skrämja bort möjliga investerare. Globaliseringen har, tillsammans med informationshället och nyliberalismen, även bidragit till en likriktning av politikens innehåll. Detta innebär att de politiska aktörerna skiljer sig allt mindre åt i det de gör och vad de står för. Detta har till exempel tagit sig uttryck i den så kallade tredje vägen, där den klassiska socialdemokratiska

tanken om jämlikhet har försökt förenas med liberalismens idéer om individuella valmöjligheter och marknadsfrihet. (Rappe & Nygård, 2012.)

Som en annan följd av globaliseringen och informationsteknologins framväxt har den tidigare kollektivistiska synen fått ge vika för en ökad individualisering, där större fokus har satts på individens roll, friheter samt skyldigheter. Individen och jaget står i fokus och kraven på att själv få bestämma över vård och omsorg har ökat. (Rothstein, 2010; Rappe & Nygård, 2012.) Detta har i sin tur även lett till en ökad kräsenhet och misstro när det gäller politiska alternativ och politiska institutioner. Globaliseringen i sig har inte medfört en nedmontering av välfärdsstaten, utan det är välfärdsstaten som har varit tvungen att anpassa sig till den nya vardagen med osäkerhet, förändring och konkurrens. (Rappe & Nygård, 2012.)

Det råder delade meningar om huruvida globaliseringen har påverkat välfärdsstaten. Det finns åtminstone tre olika tolkningar; de som anser att det finns ett positivt samband mellan globaliseringen och välfärdsstaten, de som anser att det finns ett negativt samband mellan dem och de som anser att det inte finns något samband alls (Nygård, 2012). Enligt Pierson (2001) är demografiska, industriella och sociala förändringar mer betydelsefulla för välfärdsstatens omvandling och han ifrågasätter huruvida globaliseringen har någon desto större inverkan på välfärdsstaten. Enligt Koster (2009) hotas välfärdsstaten inte av ekonomisk öppenhet. Detta betyder inte heller att ekonomisk öppenhet och globalisering är positivt relaterade till välfärdsstaten, utan många studier har visat att de inte alls är relaterade till varandra. Däremot är globalisering inte enbart en ekonomisk utveckling utan hör även ihop med en ideologi som har använts för att försvara nedskärningar i välfärdsstaten; nyliberalism. Välfärdsstaten kan därför vara i kris, men inte på grund av en ökad ekonomisk öppenhet utan för att nyliberalismen har spridit sig till många länder. (Koster, 2009.)

Beroende på hur man ställer frågan kan man få olika svar på frågan om det är globaliseringen som har orsakat förändringar i välfärdsstaten. Det är så gott som omöjligt att empiriskt sätta dessa förändringar i direkt samband med globaliseringen eller kapitalismens förändringar. Däremot kan man konstatera att statens politiska roll och utrymme, och därmed inflytande över den nationella socialpolitiken, har minskat som en följd av den globala kapitalismen. Dagens välfärdsstater befinner sig i en internationell värld där konkurrensen och osäkerheten i finanssystemet har ökat. (Nygård, 2012.) Detta har medfört att regeringar har varit tvungna att göra vissa förändringar i skatte- och välfärdspolitiken för att inte hämma den nationella industrins konkurrenskraft (Meyer, 2000). Det står ändå klart att globaliseringen tillsammans

med andra strukturella förändringar som har skett har haft en påverkan på socialpolitiken i hela världen. Någon nedmontering av välfärdsstaten har inte skett, utan snarare en anpassning till de nya, föränderliga förhållandena. Socialpolitiken idag är mer aktiverande och dess åtgärder styrs främst av huruvida de gynnar den ekonomiska tillväxten och konkurrenskraften. (Nygård, 2012.)

4.2 Attityder gentemot välfärdsstaten

År 2013 genomfördes en nationell undersökning i Sverige av SOM-institutet vid Göteborgs universitet, där det framkom att det finns ett starkt stöd för välfärdsstaten bland den svenska befolkningen. Sambandet mellan synen på den offentliga sektorn och inställningen till beskattningen är starkt, de som vill minska på den offentliga sektorn är även mer villiga till att sänka skatterna. År 2013 var den svenska befolkningens stöd för den offentliga sektorn och motståndet mot skattesänkningar rekordstort. Kritik mot privatisering hade även ökat markant och var större än i tidigare undersökningar. Samtidigt som stödet för välfärdsstaten fortfarande är starkt har det även i Sverige skett en förändrad inriktning i välfärdspolitiken där det offentliga spelar en mindre central roll och där marknaden har fått allt större ansvar för välfärden. (Nilsson, 2014.)

Välfärdsstaterna i Europa är utsatta för stor ekonomisk, social och politisk press. Globaliseringen, demografiska förändringar och den ökade populismen inom politiken är exempel på detta. Även om förbättringar sker, exempelvis i form av förbättrad hälsa högre upp i åldersgrupperna, är dessa förbättringar inte tillräckliga för att klara av förändringarna och utmaningarna. Att ta i beaktande medborgarnas attityder gentemot välfärdsstaten hjälper till att kartlägga deras önskningar och krav för att kunna forma framtida välfärdsstatsreformer. (Chung, Taylor-Gooby & Leruth, 2018.) Attityderna gentemot välfärdsstaten beror på både på huruvida individen själv kan dra nytta av den och på ideologiska värderingar. De som drar nytta av välfärdspolitiken eller som troligen kommer att behöva utnyttja tjänsterna har generellt en mer positiv attityd gentemot välfärdsservicen jämfört med de som det är mindre troligt att kommer att bli användare av servicen. Människor försvarar de tjänster som berör dem och som är i deras intresse, exempelvis stöder unga vuxna olika familjeförmåner medan äldre stöder service för äldre och sjuka. (Blekesaune & Quadagno, 2003; Hasenfeld & Rafferty, 1989.)

Attityderna gentemot välfärdspolitiken varierar mellan nationerna. Variationen är relaterad till såväl situationsbundna som ideologiska faktorer. Kvinnor är generellt mer positivt inställda till välfärdsstaten jämfört med män. En förklaring till detta kan vara att kvinnor stöder idén om jämlikhet mer och har även mer egennyttan av välfärdsstaten jämfört med män. I länder där arbetslösheten är hög är även stödet för välfärdspolitiken större, speciellt stödet för arbetslöshetsförmåner. (Svallfors, 1997.) Chung och Meuleman (2017) undersökte förhållandet mellan kvaliteten i barnomsorgen och stödet för den. Det visade sig att det finns ett samband men att riktningen är oklar. Det går inte att säga om det är kvalitativa tjänster, i detta fall barnomsorg, som medför ett ökat stöd eller om det är det ökade stödet som skapar bättre tjänster.

4.3 Välfärdsstatens framtidsutsikter

Att leva i en välfärdsstat bidrar till mänskligt välbefinnande, livstillfredsställelse och lycka (Pacek & Radcliff, 2008). Ju mer omfattande och generös en välfärdsstat är, desto högre är graden av subjektiv tillfredsställelse hos medborgarna. I välfärdsstater med en omfattande välfärdspolitik är också graden av korruption låg medan graden av den sociala tilliten är hög. Orsaken till detta kan vara att en välfärdsstat skapar mer ekonomisk och social jämlikhet, delar resurser och möjligheter mer jämlikt samt erbjuder administrativ rättvisa. Trots detta har välfärdsstaten fått utstå mycket kritik, bland annat att den är dålig för den ekonomiska tillväxten, skapar en beroendekultur och skapar problem för den personliga integriteten. (Rothstein, 2010.) Härnäst kommer välfärdsstatens framtidsutsikter att presenteras.

4.3.1 En förändrad välfärdsstat

Kananen (2017) beskriver välfärdsstaten som något alla har haft nytta av. Även näringslivet har kunnat dra nytta av välfärdsstaten eftersom den har försett näringslivet med utbildad, arbetsförmögen och billig arbetskraft. Enligt Kananen har Finland nu två val, antingen förnyas och uppdateras välfärdsmodellen eller så övergår vi mot en anglosaxisk modell där staten är passiv och marknaden tar hand om en stor del av resursfördelningen. För att behålla den välfärdsmodell vi har bör en höjning av skatteprocenten ske. Detta för att säkerställa att det finns tillräckligt med pengar till välfärdsutgifter. Sakkunniga inom ekonomi brukar motsätta sig detta, men enligt Kananen (2017) är en höjning av skatteprocenten något som behöver göras. Om människorna mår bra har de bättre möjligheter att grunda små, lokala företag som kan erbjuda de tjänster som behövs. Kananen talar även för basinkomst och föreslår också att

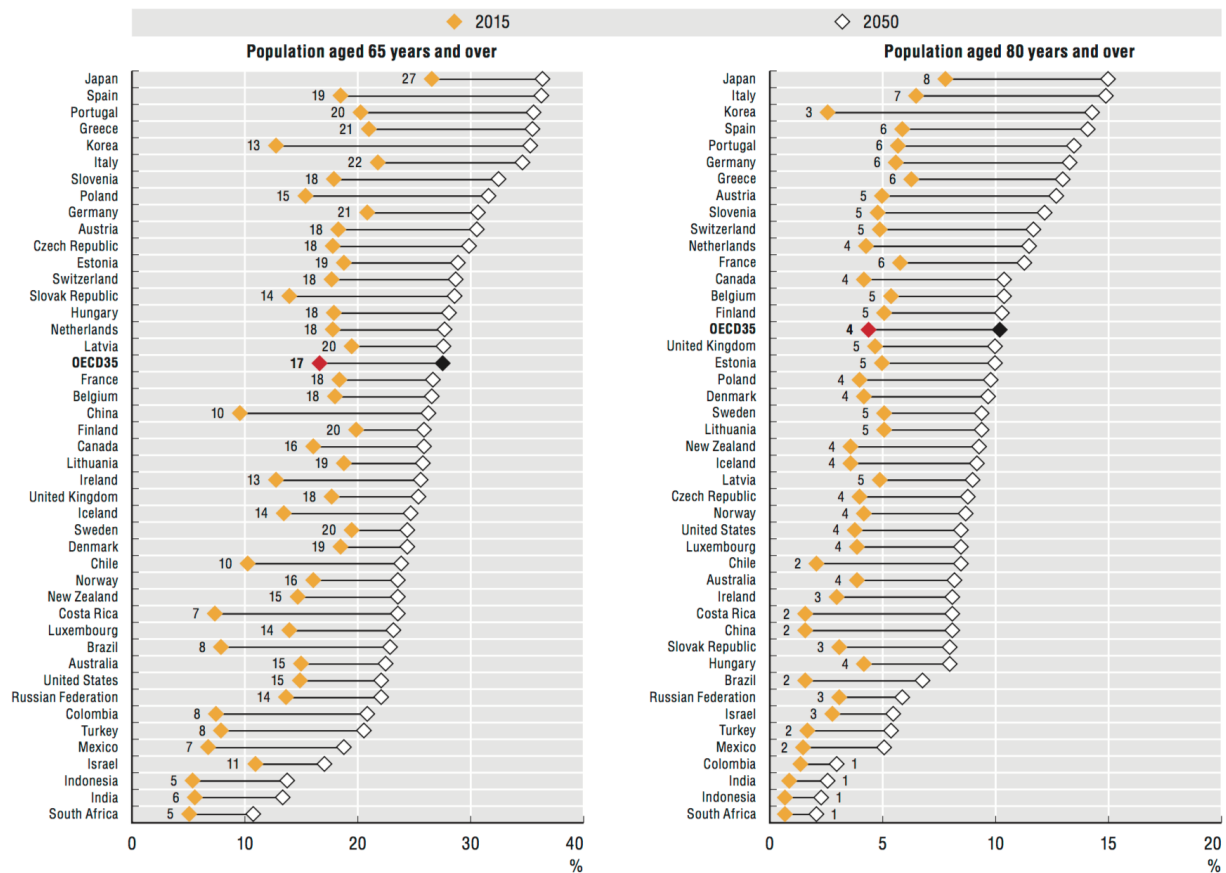
människors idéer och initiativrikedom ska tas till vara, till exempel genom att införa lokala investeringsstöd. (Kananen, 2017.)

Kananens åsikter i boken *Kilpailuvaltion kyhdissä* (2017) har dock fått utstå kritik av Heikki Taimio (2017), specialforskare och redaktör för tidningen *Talous & Yhteiskunta*. Taimio poängterar att det är anmärkningsvärt att ingen ekonom har varit med och skrivit boken och att boken förmedlar en alltför rosig bild av hur välfärdsstaten bildades. Han håller heller inte med om att välfärdsstaten gynnar alla och anser att Kananens förslag på åtgärder är önsketänkande. Taimio anser även att Kananens förslag på förnyelse antingen är vaga eller väcker mycket tvivel. Taimios egna förslag på mer fungerande åtgärder är ökad flexibilitet gällande pensioneringsåldern, samt ett ökat utbud av arbetskraft, så länge inkomstskillnaderna inte ökar. (Taimio, 2017.)

Demografiska förändringar innebär en utmaning för välfärdsstaten. En åldrande befolkning innebär problem för finansieringen av välfärdsstaten eftersom den arbetsföra befolkningen minskar. De äldre är fler än de yngre och det uppstår problem i och med att den förväntade livslängden ökar samt att de yngre generationerna föder allt färre barn och dessutom får barn allt senare i livet. (Cousins, 2005.) Trenden ser likadan ut i alla OECD-länder och i figur 2 kan de demografiska trenderna i dessa länder urskiljas.

Figur 2.

Demografiska trender i OECD-länderna, personer över 65 år och 80 år, 2015 och 2050.

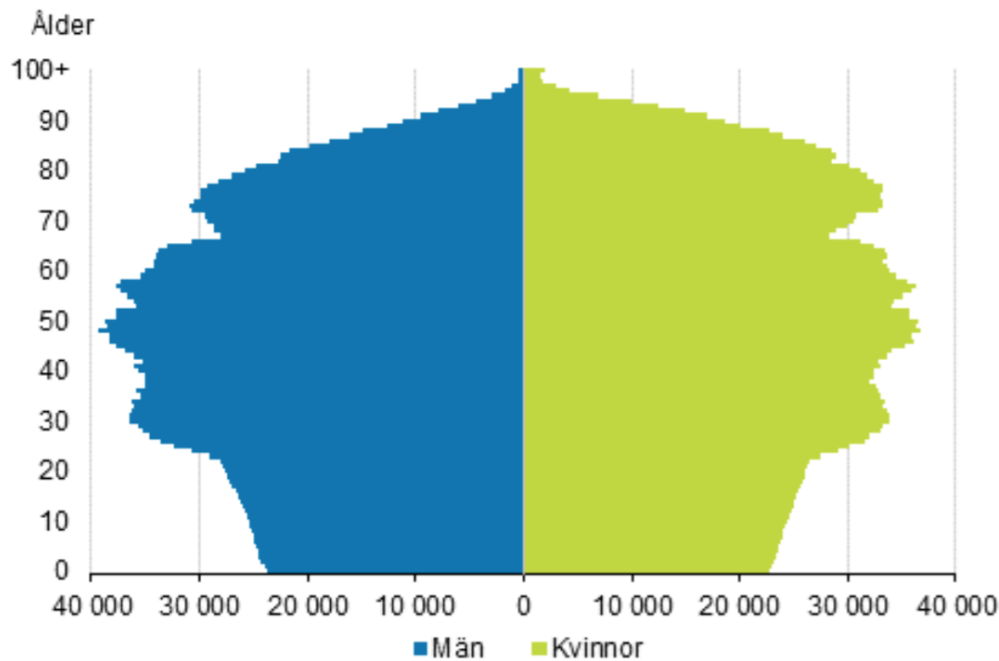

Källa: OECD (2017)

Under de senaste åtta åren har den arbetsföra befolkningen i Finland minskat med över 100 000 personer. Enligt statistikcentralens prognos förväntas den arbetsföra befolkningen minska med 57 000 från nuläget fram till år 2030, och år 2050 väntas den arbetsföra befolkningen vara drygt 200 000 mindre än i dagsläget. Under 2018 dog det fler människor än vad det föddes i Finland, och antalet födda kommer enligt prognosen att minska och antalet döda att öka trots den förlängda livslängden. I figur 3 syns en prognos på Finlands befolkning enligt ålder och kön år 2040. (Finlands officiella statistik, 2018.)

Figur 3

Befolkning enligt ålder och kön år 2040 i Finland.

Källa: Finlands officiella statistik, 2018.

Enligt Jan Saarela (Yle, 2019b), professor i demografi med statistik vid Åbo Akademi, är det osäkert om framtidens välfärdsstat kommer att se ut som den gör idag. För att välfärdssamhället ska fungera bör intäkterna ökas och kostnaderna minska. Eftersom det föds för få finländare kan ökad invandring vara ett alternativ. Enligt Saarela kommer det att ske justeringar i välfärdspolitiken och ett ökat samarbete mellan den privata och offentliga sektorn är att vänta. Jaakko Kiander (2010) anser att det effektivaste sättet att finansiera välfärdsstaten och den offentliga sektorn är att höja sysselsättningsgraden och därmed minska arbetslösheten. Det behövs tillräckligt med efterfrågan och utbud på arbetskraft, flexibilitet på arbetsmarknaden samt ett stöd för en förlängd arbetskarriär. Att använda skattehöjningar som ett sätt att finansiera välfärdsstaten är enligt honom ineffektivt eftersom det försvagar motivationen för arbete och även lätt leder till en höjning av priser och löner, vilket i sin tur försvagar hushållens konkurrenskraft och sysselsättning. Kiander (2010) förespråkar istället främjande av hälsa och arbetsförmåga hos såväl den åldrande befolkningen som hos den arbetsföra befolkningen för att rejält kunna minska på den offentliga sektorns utgifter.

4.3.2 Välfärdsstaten och klimatförändringen

Förutom problem med en åldrande befolkning och låg nativitet står även dagens välfärdsstater, samt hela världen överlag, inför en mycket stor utmaning i form av klimatförändringen och dess följder. Jordklotets ekologiska kapacitet är begränsad och för att välfärdsstaten även i framtiden ska kunna erbjuda skydd i oförutsedda livsskeden bör planetens begränsningar på allvar tas i beaktande i utformandet av politiken. (Kivipelto & Saikkonen, 2017.) Dagens värld är i många avseenden antropocentrisk, människan sätts i alltings centrum, och detta tankesätt har lagt grunden till de ekologiska problem vi möter idag. Människan är självcentrerad och tänker enbart på sin egen framtid utan att förstå att ekologiska och sociala problem i mångt och mycket är sammankopplade. Klimatpolitiken och socialpolitiken är även sammankopplade och bör därför ingå ett tätt samarbete. Detta eftersom att klimatförändringens följder kommer att drabba de fattiga hårdast och att en ökad mängd klimatflyktingar är att vänta. Socialpolitikens uppgift är att se till att resurserna fördelas på ett sådant sätt att livet kan fortsätta på jordklotet och att alla har ett rimligt uppehälle. På ett jordklot med begränsade resurser har människan inte längre råd att leva på samma sätt som förut. Därför behövs en övergång till ett samhälle som är socialt och ekologiskt hållbart, där socialpolitiken genererar nytt socialt och ekologiskt hållbart välmående. (Helne, Hirvilammi & Laatu, 2012.)

Huvudproblemet i framtiden är huruvida det är möjligt att kombinera tillväxt i västvärlden med en övergång till ett hållbart, utsläppsnålt samhälle. Det finns en förhoppning om att alternativ teknologi ska lyckas med denna kombination och därmed kunna bevara välfärdsstaten i dess nuvarande form, men det finns även flera anledningar att tvivla på detta. För att kunna bevara planeten och förbättra den globala sociala rättvisan måste tillväxten i västvärlden bromsas, troligen stoppas och eventuellt även vända riktning. (Gough & Therborn, 2010.)

Enligt Hartley Dean (2001) finns det fyra alternativ för välfärdsstatens framtid. Dessa är ekologisk modernisering, ekosocialism, grön kommunitarism och det djupekologiska perspektivet. Det första alternativet, ekologisk modernisering, innebär att ekologiska problem kan hanteras utan att det tvunget krävs en lägre ekonomisk tillväxt eller minskning av kapitalismen. Teknologi och innovationer anses vara lösningen för att kunna skapa mer ekologiskt hållbara modeller för tillväxt. Återvinning, förnybara energiformer och mer miljövänliga metoder betonas. Det andra alternativet, ekosocialism, utgår från att det är kapitalismen som är det största hotet mot jordklotets framtid. Det kapitalistiska systemet bör ändras, antingen genom att helt frångå kapitalismen eller åtminstone begränsa den. Inkomster

och resurser borde omfördelas så att allas grundläggande behov blir tillfredsställda. (Dean, 2001; Nygård, 2013.)

Det tredje alternativet i Deans (2001) sammanställning är grön kommunitarism. Fokus sätts på närproducerade alternativ och för att uppnå ett ekologiskt hållbart samhälle bör människan ta i bruk småskaliga och lokala alternativ istället för att fortsätta med den traditionella västerländska livsstilen med fokus på konsumtion. Självförsörjning, närproduktion och lokala samarbetsmodeller betonas. Detta synsätt kan ses som en konservativ civilisationskritik. Det sista alternativet som Dean räknar upp är det djupekologiska perspektivet. Detta perspektiv sätter naturen i fokus och människan är enbart berättigad att leva på jorden så länge inte människans livsstil belastar naturen på ett ohållbart sätt. Det skulle åtminstone krävas en sänkning av levnadsstandarden och befolkningsökningen, kanske skulle det till och med krävas en direkt minskning av befolkningsmängden. (Dean, 2001; Nygård, 2013.) Samtidigt som den ständigt ökande ekonomiska tillväxten är ohållbar kommer ändå en minskning av tillväxten att påverka socialpolitiken. Eftersom välfärdsstaten kan anses ha fått sin start tack vare kapitalismens framfart kommer en åtstramning av kapitalismen att leda till försämrade ekonomiska resurser för socialpolitiken, vilket i sin tur kommer att påverka socialpolitikens och välfärdsstatens utformning. (Nygård, 2013.)

Det har konstaterats att den traditionella välfärdsstaten är baserad på en tillväxtekonomi som är miljömässigt ohållbar, och därför kommer den att behöva förnyas. Idag talas det allt mer om en miljöstat eller ekovälfärdsstat (eng. environmental state/eco-welfare state) och dess uppkomst har likheter med välfärdsstatens uppkomst. Begreppet miljöstat är dock inte lika vedertaget som begreppet välfärdsstat, något som kan bero på att miljöstat är ett relativt nytt begrepp. Båda är ett svar på en långsiktig förändring i samhället till följd av bland annat industrialisering, urbanisering och demokratisering. (Gough, Meadowcroft, Dryzek, Gerhards, Lengfeld, Markandya & Ortiz, 2008.) Uppkomsten och utvecklingen för såväl välfärdsstaten som miljöstaten har påverkats av faktorer som globalisering och internationalisering, kapitalets och affärlivets ökade inflytande samt den fortsatta dominansen av nyliberala idéer. Den internationella ekonomin och politiska sammankopplingar gynnar miljöstaten men försvagar välfärdsstaten, eftersom välfärdsstaten är mer känslig för finanskriser. (Gough, 2016.)

Socialpolitiken och klimatpolitiken bör ingå ett nära samarbete i framtiden. Utbildning och samhällsutveckling är viktigt för att kunna hantera klimatförändringen och dess följder på socialpolitiken och välfärdsstaten. (Gough, Meadowcroft, Dryzek, Gerhards, Lengfeld, Markandya & Ortiz, 2008.) I en integrerad ekovälfärdsstat skulle det krävas mer omfattande och mer enigt beslutsfattande, något som enbart är möjligt i en värld där det råder en mer ordnad form av kapitalism (Gough, 2016).

Det finns ingen enkel och utstakad väg att följa för att vi ska få en utsläppsnål värld. Enligt Gough (2016) är det troligt att det kommer att utvecklas fler integrerade ekovälfärdsstater i Europa. I en sådan stat bör en kollektiv investering och konsumtion prioriteras framom privat konsumtion. Den idag väldigt ojämlika fördelningen av personlig konsumtion bör styras genom bland annat beskattning och offentliga överföringar. Åtgärder som förhindrar att ojämlikhet uppstår bör verkställas, exempelvis i form av minimilöner och fackliga rättigheter. Lyxkonsumtion som bidrar till stora koldioxidutsläpp bör identifieras och istället bör fritidsaktiviteter som är utsläppsnåla uppmuntras. Dieter som gynnar både hälsan och miljön bör förespråkas och välfärdsinterventioner bör fokusera på att förebygga sociala problem innan de uppstår. Detta är radikala förändringar som skulle utmana de dominerande intressen och uppfattningar som råder i dagens värld, som idén om utbud och efterfrågan och den obestridliga ekonomiska tillväxten. (Gough, 2016.)

5. Sammanfattning och avslutande diskussion

Syftet med denna pro gradu-avhandling var att redogöra för vad en välfärdsstat är, beskriva uppkomsten samt undersöka vilka olika teoretiska förklaringar det finns till välfärdsstatens uppkomst och utveckling, samt att beskriva välfärdsstaten idag och dess framtidsutsikter. Forskningsfrågorna i avhandlingen var: Vad är en välfärdsstat? Hur kan man teoretiskt förklara välfärdsstatens uppkomst och utveckling? Hur ser välfärdsstaten ut idag och hur ser dess framtidsutsikter ut? Fokus har lagts på välfärdsstatens definition, dess karaktär och hur dess uppkomst och utveckling har sett ut. Inflytelserika teoretikers typologier inom välfärdsstatsforskningen har behandlats och olika teoretiska förklaringar till varför välfärdsstaten har uppkommit har även tagits upp. Välfärdsstatens status idag och dess övergång till en tävlingsstat har diskuterats och det har även redogjorts för hur framtidsutsikterna för välfärdsstaten ser ut.

Även om välfärdsstaten är ett centralt begrepp inom socialpolitiken är det inte helt enkelt att enas om en definition av begreppet. Det som ändå är centralt för en välfärdsstat är att det är staten som främst ansvarar över medborgarnas sociala välfärd. Dessutom ska statskicket vara demokrati och en viss nivå av levnadsstandard för medborgarna ska garanteras. Staten ska skydda medborgarna mot sociala risker samt problem och alternativa stödgivare, till exempel den privata sektorn, ska komplettera servicen. Ända sedan åtminstone 1500-talet har alla västerländska samhällen fördelat resurser åt samhällets mest utsatta medlemmar, främst i form av fattigvård. Utvecklingen av välfärdsprogrammen har sedan övergått till nationellt finansierade välfärdsprogram, och under de två sista årtiondena av 1800-talet började den moderna välfärdsstatens utveckling. Tyskland och Storbritannien har haft ett stort inflytande på välfärdsstatens utformning. I Tyskland instiftades de första socialförsäkringarna för arbetstagare på 1880-talet och i Storbritannien publicerades Beveridge-rapporten 1942, en socialpolitisk rapport med målsättning att trygga en viss utkomstnivå för alla medborgare.

Efter andra världskriget växte välfärdsstaten snabbt och den välfärdsstatliga expansionen ägde rum mellan åren 1945 och 1980. Denna tidsperiod kallas även ofta för välfärdsstatens gyllene årtionden. Idéen om universella sociala rättigheter och det sociala medborgarskapet föddes, vilket bidrog till att staten fick ett större ansvar för finansieringen och förvaltningen av socialskyddet. Men mellan år 1970 och 1990 skedde en förändring, skepticismen gentemot

socialpolitiken och välfärdsstaten ökade, och denna tidsperiod kan därför kallas socialpolitikens kris. Välfärdsideologiska motiv fick ge vika för marknadsfundamentalistiska motiv, individens och marknadens roll framhövdes medan statens roll nedtonades. I och med detta fick välfärdsstaten och socialpolitiken utstå mycket kritik och även försök till förändring av dem. Trots att det genom tiderna har gjorts försök att nedmontera välfärdsstaten har den ändå bevarats, dagens sociala trygghetssystem har istället blivit omformade för att klara av dagens sociala behov.

Medborgarskap är ett centralt begrepp inom socialpolitiken. Individen är knuten till en nation och får därmed ta del av såväl rättigheter som skyldigheter och medborgarskap avser den status individen har som nationsmedlem. Medborgarskap är en status som är tillägnad de som är fullvärdiga medlemmar av ett samhälle. Marshall (2000) delade in medborgarskapet i tre olika delar; civilt, politiskt och socialt. Den civila delen bestod av individuella rättigheter och frihet, den politiska delen innebar rätten att delta i politiken och den sociala delen avsåg bland annat rätten till ett minimum av ekonomisk välfärd och trygghet. Staten är skyldig att garantera individen ett socialt grundskydd, medan individen förpliktigas att bland annat arbeta och betala skatt, och detta är fortfarande en av välfärdsstatens grundläggande skyldigheter.

Enligt Titmuss (1974) var termen välfärdsstat ett komplext fenomen och han ansåg att man måste analysera och skilja på välfärdsstatens funktioner på olika nivåer. Han skiljde mellan tre typer av välfärdsproduktion och utvecklade även tre olika idealtypiska välfärdsmodeller. Titmuss ansåg att välfärdsstatens främsta utmaning var att kombinera universella och selektiva förmåner, och han förespråkade främst de universella förmånerna då universalism enligt honom skapade mest rättvisa och social delaktighet bland medborgarna.

Esping-Andersens (1990) definition av välfärdsstaten innebar att ett statligt ansvar krävs för att kunna säkerställa en viss nivå av välfärd för statens invånare. Han betonade de sociala rättigheterna och ansåg att det som är utmärkande för välfärdsstaten är att det offentliga erhåller en central roll för välfärden. Esping-Andersen delade även in stater i tre olika välfärdsregimer; liberal, konservativ och socialdemokratisk. Inom dessa välfärdsregimer läggs tonvikten vid tre olika typer av institutionella arrangemang inom socialpolitiken och den sociala riskhanteringen. Centrala begrepp i indelningen är de-kommodifiering och välfärdsstatens stratifiering. Esping-Andersens indelning av välfärdsregimer kan än idag räknas som en klassiker trots att indelningen även fått ta emot en del kritik.

Det finns flera olika teoretiska förklaringar till varför välfärdsstaten har uppkommit. Det är få variabler som inte har använts för att förklara välfärdsstatens uppkomst och utveckling. Baldwin (1990) konstaterade att en viss nivå av välstånd, industrialisering och modernisering krävdes för att socialpolitik skulle vara möjligt att genomföra, och därmed även ge upphov till välfärdsstatens uppkomst. Titmuss (1974) fokuserade mycket på andra världskrigets konsekvenser medan Esping-Andersen (1990) menade att bland annat klassmobilisering och den institutionella strukturen var av stor vikt i utvecklingen av välfärdsstaten. Lindert (2005) har sammanställt en lista på fem huvudkrafter som bidrog till de sociala transfereringarnas uppkomst och expansion. De fem huvudkrafterna är politisk demokratisering, en åldrande befolkning, globalisering, ökade inkomster och internationella skillnader i social samhörighetskänsla hos medelinkomstväjlarna.

Även Gough (2010) har gjort en sammanställning över fem faktorer som har påverkat välfärdsstatens uppkomst, nämligen industrialisering, intressen, institutioner, idéer/ideologier och internationella influenser. Cousins (2005) presenterar en sammanställning av sex olika teoretiska förklaringar till välfärdsstatens uppkomst och han menade att varje teoretisk förklaring är en produkt av den tidpunkt som den har uppkommit i. Välfärdsstatens utveckling kan ses som ett svar på samhällets behov vid en viss tidpunkt, som vid industrialiseringen och moderniseringen av samhällen samt som en produkt av den avancerade kapitalismens behov. Nyare teoretiska förklaringar fokuserar mer på betydelsen av politik, social klass och social organisation inom välfärdsstatens utveckling.

Trots stor ekonomisk och demografisk press på välfärdsstater har forskning påvisat välfärdsstatens förvånansvärda motståndskraft. Däremot har välfärdsstater varit tvungna att justeras i förhållande till den internationella ekonomins krav, globaliseringen och till de nya sociala behoven som uppstått i det postindustriella samhället. Välfärdsstaten har sakta men säkert omvandlats till en tävlingsstat, det vill säga en välfärdsstat där fokus främst sätts på sådana socialpolitiska åtgärder som har en gynnsam effekt på den ekonomiska tillväxten och på den internationella konkurrenskraften. Som en följd av globaliseringen kan politiker inte längre höja skatterna i samma mån som förut eftersom en skattehöjning riskerar att försämra företagets konkurrenskraft och skrämja bort möjliga investerare. Den dominerande trenden de senaste åren inom socialpolitiska åtgärder i Europa har varit att skära ned i utgifter. Enligt Kananen (2017) har nedskärningarna bidragit till ökad ojämlikhet och ökade klyftor mellan rika och fattiga.

En trend som har skett i välfärdsstatliga reformer är att statens och det offentligas ansvar konstant har minskat i frågor som berör social trygghet eller jämlikhet. Marknaden men även frivilligorganisationer har allt mer överlåtits att sköta om en stor del av välfärdsproduktionen, exempelvis i form av privata vårdaktörer. Privatisering är en politisk strategi inom välfärdspolitiken som brukar förespråkas för att minska kostnader samt för att öka effektiviteten. Individens valfrihet brukar poängteras men däremot riskerar privatisering att leda till ökad ojämlikhet och segregation samt försämrade demokratisk kontroll.

Det råder delade meningar om huruvida globaliseringen har påverkat välfärdsstaten. Det finns åtminstone tre olika tolkningar; de som anser att det finns ett positivt samband mellan globaliseringen och välfärdsstaten, de som anser att det finns ett negativt samband mellan dem och de som anser att det inte finns något samband alls. Koster (2009) konstaterar att globalisering inte enbart är en ekonomisk utveckling, globalisering hör även ihop med en ideologi som har använts för att försvara nedskärningar i välfärdsstaten; nyliberalism. Det kan ändå konstateras att globaliseringen, tillsammans med andra strukturella förändringar som har skett, har haft en påverkan på socialpolitiken i hela världen. Välfärdsstater existerar fortfarande, men de har varit tvungna att anpassa sig till de nya förhållandena.

Attityder gentemot välfärdspolitiken varierar mellan nationerna och variationen är relaterad till såväl situationsbundna som ideologiska faktorer. Attityderna beror bland annat på huruvida individen själv kan dra nytta av välfärdsförmånerna. De som drar nytta av välfärdspolitiken eller som troligen kommer att behöva utnyttja tjänsterna har generellt en mer positiv attityd gentemot välfärdsservicen jämfört med de som det är mindre troligt att kommer att bli användare av servicen. Kvinnor är generellt mer positivt inställda till välfärdsstaten jämfört med män.

Att leva i en välfärdsstat bidrar till mänskligt välbefinnande, livstillfredsställelse och lycka. En välfärdsstat skapar mer ekonomisk och social jämlikhet, delar resurser och möjligheter mer jämlikt samt erbjuder administrativ rättvisa. Trots detta har välfärdsstaten även fått utstå mycket kritik och försök till förändring. Enligt Kananen (2017) har Finland två val, antingen förnyas och uppdateras den traditionella välfärdsmodellen eller så sker en övergång mot en anglosaxisk modell, där staten är passiv och marknaden tar hand om en stor del av resursfördelningen. Kananen anser även att en höjning av skatteprocenten bör ske för att kunna behålla den välfärdsmodell vi har. Dessa åsikter har dock fått utstå en del kritik, Taimio (2017) anser att det

är önsketänkande och föreslår själv ökad flexibilitet gällande pensioneringsåldern, samt ett ökat utbud av arbetskraft, så länge inkomstskillnaderna inte ökar.

De demografiska förändringar som sker i OECD-länderna innebär en stor utmaning för välfärdsstaterna. De äldre är fler än de yngre och de yngre generationerna föder allt färre barn, dessutom får de barn allt senare i livet. En åldrande befolkning innebär problem för finansieringen av välfärdsstaten eftersom den arbetsföra befolkningen minskar. Enligt Saarela (2019) är det osäkert om framtidens välfärdsstat kommer att se ut som den gör idag. För att välfärdssamhället ska fungera bör intäkterna ökas och kostnaderna minskas. Eftersom det föds för få finländare kan ökad invandring vara ett alternativ. Kiander (2010) förespråkar en förhöjd sysselsättningsgrad och minskad arbetslöshet. Skatthöjningar är enligt honom ineffektivt eftersom det försvagar motivationen för arbete och kan leda till en försvagning av hushållens konkurrenskraft och sysselsättning. Han förespråkar istället främjande av hälsa och arbetsförmåga hos såväl den åldrande befolkningen som hos den arbetsföra befolkningen.

Förutom problem med demografiska förändringar måste dagens välfärdsstater, samt hela världen överlag, tampas med en mycket stor utmaning i form av klimatförändringen och dess följder. Jordklotets ekologiska kapacitet är begränsad och för att välfärdsstaten även i framtiden ska kunna erbjuda skydd i oförutsedda livsskeden bör planetens begränsningar på allvar tas i beaktande i politikens utformning. Socialpolitikens uppgift är att se till att resurserna fördelas på ett sådant sätt att livet kan fortsätta på jordklotet och att alla har ett rimligt uppehälle. På ett jordklot med begränsade resurser har människan inte längre råd att leva på samma sätt som förut. Huvudproblemet i framtiden är huruvida det är möjligt att kombinera tillväxt i västvärlden med en övergång till ett hållbart, utsläppsnålt samhälle. Den ständigt ökande ekonomiska tillväxten är ohållbar, men samtidigt kommer en minskning av tillväxten att påverka socialpolitiken och välfärdsstaten. Eftersom välfärdsstaten kan anses ha fått sin start tack vare kapitalismens framfart kommer en åtstramning av kapitalismen att leda till försämrade ekonomiska resurser för socialpolitiken.

Välfärdsstaten kommer att behöva förändras för att bli mer ekologiskt hållbar, och en övergång till så kallade miljöstater eller ekovälfärdsstater förespråkas. Dean (2001) nämner fyra alternativ för en hållbar välfärdsstat; ekologisk modernisering, ekosocialism, grön kommunitarism och det djupekologiska perspektivet. Socialpolitiken och klimatpolitiken bör ingå ett nära samarbete i framtiden med omfattande och enigt beslutsfattande. Gough (2016)

förespråkar integrerade ekovälfärdsstater, en stat där åtgärder behövs för att bland annat styra konsumtionen och levnadsvanor samt för att förhindra att ojämlikhet uppstår. Det innebär radikala förändringar som skulle utmana de dominerande intressen och uppfattningar som råder i dagens värld, som idén om utbud och efterfrågan och den obestridliga ekonomiska tillväxten.

I denna avhandling har fokus lagts på välfärdsstatens definition och karaktär, olika teoretiska förklaringar till dess uppkomst och utveckling samt välfärdsstatens förändring och framtidsutsikter. Det finns en hel uppsjö av välfärdsstatlig litteratur och forskning, vilket har varit positivt eftersom det inte har inneburit några svårigheter att hitta lämplig litteratur till denna avhandling. Däremot har det breda ämnet och all relevant litteratur kunnat upplevas något övermäktigt och det har upplevts svårt att göra en relevant avgränsning. Det finns garanterat fler vinklingar och aspekter av välfärdsstatens definition, uppkomst, förändring eller framtidsutsikter som inte har behandlats i denna avhandling.

I avhandlingen har det konstaterats att välfärdsstaten uppkom och utvecklades på grund av flera faktorer, men förenklat kan man säga att välfärdsstatens utveckling kan ses som ett svar på samhällets behov vid en viss tidpunkt. Det är troligt att detta kommer att vara fallet även i framtiden. Välfärdsstaterna i dagens Europa är utsatta för stor ekonomisk, social och politisk press. Globaliseringen, demografiska förändringar och den ökade populismen inom politiken är exempel på detta, och välfärdsstaterna kommer att behöva utvecklas för att kunna möta de utmaningar som råder. Trots tidigare kritik mot välfärdsstaten och även försök till nedmontering av den har välfärdsstaten ändå bevarats, men däremot har den varit tvungen att omformas för att passa in i dagens värld. Välfärdsstaten har visat sig vara väldigt hårdig och skyddas av det omfattande stöd den får av stora befolkningsgrupper, och det återstår att se vilken utveckling framtidens välfärdsstater genomgår. Det blir intressant att se om trenden med åtstramningar inom socialpolitiken kommer att fortsätta eller om trenden kommer att brytas, såväl i hela Europa som i Finland, där den nya regeringen snart ska inleda sitt arbete.

Välfärdsstatens gyllene årtionden präglades av solidaritet och universella förmåner. Idag är detta inte lika självklart, attityderna har förändrats och nyliberala idéer har influerat politiken och människor i de europeiska välfärdsstaterna. Det har visat sig att ju högre levnadsstandarden blir hos befolkningen, desto mer individualistiska och själviska blir människorna (Nygård, 2013). Följaktligen uppskattas inte universalism och kollektiva lösningar längre, vilket kan bero på att de som har en mer positiv attityd gentemot välfärdsservice generellt är de människor som

det är mer troligt att kommer att behöva utnyttja dessa tjänster. Ju bättre en människa har det ställt, desto mindre troligt är det att hen kommer att behöva använda sig av välfärdsförmåner. Människan inser inte alltid socialpolitikens betydelse för hela samhället, utan tänker enbart på vad de själva får ut av den. Därför kan individualiseringen ses som en stor framtida utmaning för en välfärdsstat med universella förmåner.

I avhandlingen har det konstaterats att den ökande ekonomiska tillväxten är ekologiskt ohållbar för vårt jordklot. Samtidigt förlitar sig människorna i de västerländska samhällena på denna tillväxt, och att gå med på att sänka sin egen levnadsstandard är något som många är ovilligt inställda till. De aktörer som gynnas av kapitalismen är knappast välvilligt inställda till en kontrollerad ekonomisk tillväxt och minskad konsumtion, men det tål att tänkas på att det inte krävs en alltför omfattande naturkatastrof för att de bekvämligheter vi är vana med ska slås ut, och därför är det viktigt att den ekonomiska utvecklingen blir mer ekologiskt hållbar.

Det är med andra ord klimatkrisens följder som troligen innebär det största hotet för välfärdsstatens framtid. Det kommer att krävas rejäla åtgärder och stor förändring för att vi ska få en utsläppssnål värld och klara av att hålla den globala temperaturökningen under två grader. Det krävs även förändringar för att tämja den ekonomiska tillväxten, något som utmanar de dominerande intressen och uppfattningar som råder i dagens värld. Det återstår att se hur villiga människorna är att ta itu med dessa förändringar i praktiken. Trots att den globala uppvärmningen bekräftats av vetenskapsmän finns det ändå många som förnekar farorna med den globala uppvärmningen och klimatkrisen, USA:s president Donald Trump är ett välkänt exempel på detta. Det kan tyckas svårt att förstå varför vuxna människor förnekar fakta, alternativt använder sig av försvarsmekanismer och förskjuter ansvaret genom att skylla på att det finns länder som är värre miljöbovar, och att det är människorna i dessa länder som behöver ändra sin livsstil först.

Samtidigt som det kan tyckas att många, kanske främst den äldre generationen, inte verkar ta klimatkrisen på allvar finns det en ung, svensk flicka som har lyckats med att påverka en stor del av världens befolkning, nämligen Greta Thunberg. Hon skolstrejkar för klimatet och hennes miljöengagemang retar gallfeber på vissa, samtidigt som hon är närmast kultförklarad av andra. Oavsett vad man än anser om henne, är det ändå beundransvärt att vara så ung, påläst och hängiven. Hennes inflytande på sociala medier ska inte underskattas, många ungdomar har blivit inspirerade och vill göra något för miljön. Det svartvita tänket gällande

klimatförändringen kanske inte är helt realistiskt, men kanske är det precis det som krävs i klimatpolitiken just nu. Inom politiken talas det mycket om klimatet och vad som bör göras, men genomförda, konkreta åtgärder tycks lysa med sin frånvaro. Det innebär stora utmaningar och svårigheter att tämja den globala uppvärmningen, men ännu är det inte för sent. Däremot är det viktigt att klimathotet tas på allvar och att såväl medborgare som politiker agerar för att vi även i framtiden ska få leva i en välfärdsstat, som dessutom är ekologiskt hållbar.

Litteraturförteckning

Arts, A. W., & Gelissen, J. (2010). Models of the welfare state. In F.G. Castles, S. Leibfried, J. Lewis, H. Obinger, C. Pierson. *The Oxford handbook of the welfare state* (s. 569-583). Oxford: Oxford University Press.

Baldwin, P. (1990). *The politics of social solidarity: Class bases of the European welfare state 1875-1975*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bochel, C. (2008). State Welfare. In P. Alcock, M. May & K. Rowlingson. *The student's companion to social policy* (3rd ed.)(s.189-195). Malden, MA: Oxford: Blackwell Pub.

Blekesaune, M., & Quadagno, J. (2003). Public attitudes toward welfare state policies. *European Sociological Review*, 19(5), 415–427. Doi: 10.1093/esr/19.5.415

Briggs, A. (2000) The Welfare State in Historical Perspective. In C. Pierson, F. G. Castles (Ed.), *The welfare state reader* (s. 18-31). Cambridge: Polity Press.

Castles, F. G. (2004). *The future of the welfare state: Crisis myths and crisis realities*. Oxford: Oxford University Press.

Chung, H., & Meuleman, B. (2017) European parents' attitudes towards public childcare provision: the role of current provisions, interests and ideologies. *European Societies*, 19(1), 49-68. doi: 10.1080/14616696.2016.1235218

Chung, H., Taylor-Gooby, P., & Leruth, B. (2018) Political legitimacy and welfare state futures: Introduction. *Social Policy & Administration*, 52 (4), 835–846. doi: 10.1111/spol.12400

Cousins, M. (2005). *European welfare states: Comparative perspectives*. Thousand Oaks, CA: Sage Publication.

Dean, H. (2001) Green Citizenship. *Social Policy & Administration*, 35 (5), 490-505. ISSN: 0144-5596

Edebalk, P.G. (2003) Bismarck och de första socialförsäkringarna. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 10 (4), 352-365. <https://journals.lub.lu.se/svt/article/view/15552/14046>

Esping-Andersen, G. (1990). *The three worlds of welfare capitalism*. Cambridge: Polity Press.

Esping-Andersen, G. (1999). *Social foundations of postindustrial economies*. Oxford: Oxford University Press.

Finlands officiella statistik. (2018). *Befolkningsprognos* [e-publikation]. Helsinki: Statistikcentralen. Hämtad 15 april 2019, från https://www.stat.fi/til/vaenn/2018/vaenn_2018_2018-11-16_sv.pdf

Flora, P., & Alber, J. (1981). Modernization, Democratization, and the Development of Welfare States in Western Europe. In: P. Flora & A.J. Heidenheimer (red.). *The Development of Welfare States in Europe and America* (s. 37-80). New Brunswick: Transaction Books.

Gough, I. (2016). Welfare states and environmental states: a comparative analysis, *Environmental Politics*, 25(1), 24-47. DOI: 10.1080/09644016.2015.1074382

Gough, I., & Therborn, G. (2010). The global future of welfare states. In F.G. Castles, S. Leibfried, J. Lewis, H. Obinger, C. Pierson. *The Oxford handbook of the welfare state* (s. 703-720). Oxford: Oxford University Press.

Gough, I., Meadowcroft, J., Dryzek, J., Gerhards, J., Lengfeld, H., Markandya, A., & Ortiz, R. (2008). JESP symposium: Climate change and social policy. *Journal of European Social Policy*, 18(4), 325–344. <https://doi.org/10.1177/0958928708094890>

Hasenfeld, Y., & Rafferty, J. A. (1989) The Determinants of Public Attitudes Toward the Welfare State. *Social Forces*, 67(4), 1027-1048. Doi: 10.1093/sf/67.4.1027

Helne, T., Hirvilammi, T., & Laatu, M. (2012) *Sosiaalipolitiikka rajallisella maapallolla*. Helsinki: WSOY.

Helsingfors universitet. (2017). *Vi måste diskutera välfärdsmodellens framtid*. Hämtad 2019-01-21, från <https://www.helsinki.fi/sv/aktuellt/nordisk-valfard/vi-maste-diskutera-valfardsmodellens-framtid>

Huber, E., & Stephens, J. D. (2001). *Development and crisis of the welfare state: Parties and policies in global markets*. Chicago: the University of Chicago Press.

Johansson, H. (2008). *Socialpolitiska klassiker*. Malmö: Liber.

Karisto, A., Haapola, I., Sandberg, M. & Takala, P. (1998). *Finland i förvandling: Levnadsstandardens, livsföringens och socialpolitikens utveckling i Finland*. Porvoo; Helsinki; Juva: WSOY.

Kananen, J. (2017). *Kilpailuvaltion kydyssä: Suomen hyvinvointimallin tulevaisuus*. Helsingfors: Gaudeamus.

Kangas, O., & Palme, J. (2005). *Social policy and economic development in the Nordic countries*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Kautto, M. (2010). The Nordic Countries. In F.G. Castles, S. Leibfried, J. Lewis, H. Obinger, C. Pierson. *The Oxford handbook of the welfare state* (s. 586-600). Oxford: Oxford University Press.

Kemppainen, T. (2012). *Well-being in socio-political context. European welfare regimes in comparison*. Helsinki: The Social Insurance Institution of Finland, Studies in social security and health 123. ISBN 978-951-669-901-4 (pdf).

Kiander, J. (2010). Julkisen talouden kestävyys – onko meillä vielä varaa hyvinvointivaltioon? I J. Saari (red). *Tulevaisuuden voittajat: Hyvinvointivaltion mahdollisuudet Suomessa*. (s. 139-156). Helsinki: Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta.

Kivipelto, M., & Saikkonen, P. (2017). Sosiaalityö ekologisiin rajoihin mahtuvassa hyvinvointivaltiossa? I S. Hänninen & P. Saikkonen (red). *Hyvinvointivaltio ylittää jälkensä*. (s. 25-39). Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Korpi, W. (1983). The Power Resources Model. In C. Pierson, F.G. Castles (Ed.), *The welfare state reader* (s. 77-88). Cambridge: Polity Press.

Koster, F. (2009). The welfare state and globalisation: down and out or too tough to die? *International Journal of Social Welfare*, 18(2), 153-162. doi: 10.1111/j.1468-2397.2008.00571.x

Kuhnle, S., & Sander, A. (2010). The emergence of the western welfare state. In F.G. Castles, S. Leibfried, J. Lewis, H. Obinger, C. Pierson. *The Oxford handbook of the welfare state* (s. 62-80). Oxford: Oxford University Press.

Lindert, P. H. (2005). *Välfärdsstatens expansion: Ekonomisk tillväxt och offentlig sektor under 200 år*. Stockholm: SNS.

Marshall, T. H. (2000). Citizenship and Social Class. In C. Pierson, F.G. Castles (Ed.), *The welfare state reader* (s. 31-41). Cambridge: Polity Press.

Meyer, J. W. (2000). Globalization. Sources and Effects on National States and Societies. *International Sociology*, 15 (2), 233-248. doi: 10.1177/0268580900015002006

Myles, J., & Quadagno, J. (2002) Political theories of the welfare state. *Social Service Review*, 76 (1), 34-57. Doi: 10.1086/324607

Nationalencyklopedin (NE). (2018a). *Välfärdsstat*. Tillgänglig <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/välfärdsstat> Hämtad: 26.2.2018.

Nationalencyklopedin (NE). (2018b). *Medborgarskap*. Tillgänglig <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/medborgarskap> Hämtad: 4.3.2018.

Nilsson, L. (2014) Starkt stöd för välfärdsstaten. I A. Bergström & H. Oscarsson (red), *Mittfåra & marginal* (s.281-293). Göteborgs universitet: SOM-institutet. Hämtad 31 januari 2019, från https://som.gu.se/digitalAssets/1487/1487689_281-294-lennart-nilsson---v--lf--rdsstaten.pdf

Nygård, M. (2012) Från välfärdsstat till tävlingsstat – Om statens och socialpolitikens roll i den globala kapitalismens tid. I A. Rappe, M. Nygård, *Politikens villkor i den globaliserade världen* (s. 109-147). Göteborg: Daidalos.

Nygård, M. (2013). *Socialpolitik i Norden: En introduktion*. Lund: Studentlitteratur.

O'Connor, J. (2000). The Fiscal Crisis of the State. In C. Pierson, F. G. Castles (Ed.), *The welfare state reader* (s. 63-66). Cambridge: Polity Press.

OECD (2017). "Demographic trends", in *Health at a Glance 2017: OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris. DOI: https://doi.org/10.1787/health_glance-2017-73-en

Pacek, A. C., & Radcliff, B. (2008) Welfare Policy and Subjective Well-Being Across Nations; An Individual-Level Assessment. *Social Indicators Research*, 89(2),179-191. doi: 10.1007/s11205-007-9232-1

Pierson, C. (1998). *Beyond the welfare state? The new political economy of welfare* (2nd ed.). Cambridge: Polity Press.

Pierson, P. (2001). Post-industrial pressures on the mature welfare state. In P. Pierson (red), *The New Politics of the Welfare State* (s. 80-104). New York: Oxford University Press.

Quadagno, J. (1987). Theories of the Welfare State. *Annual Review of Sociology*, 13 (1), 109-128. <https://doi.org/10.1146/annurev.so.13.080187.000545>

Quadagno, J. (1988). *The Transformation of Old Age Security*. Chicago, IL: University of Chicago Press.

Rappe, A., & Nygård, M. (2012). *Politikens villkor i den globaliserade världen*. Göteborg: Daidalos.

Rothstein, B. (2010). *Vad bör staten göra? Om välfärdsstatens moraliska och politiska logik* (3. uppl.). Stockholm: SNS förlag.

Skocpol, T. (1985). Bringing the state back in: Strategies of analysis in current research. In P. Evans, D. Rueschemeyer, T. Skocpol (eds), *Bringing the State Back In* (s. 3-38). Cambridge: Cambridge University Press.

Spicker, P. (2014). *Social policy: Theory and practice* (3rd ed.). Bristol: Policy Press.

Svallfors, S. (1997) Words of Welfare and Attitudes to Redistribution: A Comparison of Eight Western Nations. *European Sociological Review*. 13(3). 283-304. Doi: 10.1093/oxfordjournals.esr.a018219

Swank, D., & Martin, C. (2001) Employers and the Welfare State: The Political Economic Organization of Firms and Social Policy in Contemporary Capitalist Democracies. *Comparative Political Studies*, 34 (8). 889-923. Doi: 10.1177/0010414001034008003

Taimio, H. (2017, maj). Lukuvihje – Johannes Kananen (toim.): Kilpailuvaltion kydyssä. Suomen hyvinvointimallin tulevaisuus. *Talous ja yhteiskunta*, nr 2. Tillgänglig: <http://www.labour.fi/ty/tylehti/ty/ty22017/ty22017pdf/ty22017Taimio.pdf>

Titmuss, R. M. (2000). Universalism versus Selection. In C. Pierson, F.G. Castles (Ed.), *The welfare state reader* (s. 42-49). Cambridge: Polity Press.

Titmuss, R. M., Titmuss, K. & Abel-Smith, B. (1974). *Social policy: An introduction*. London: George Allen & Unwin.

Vasabladet. (2019). *Finlands regering avgår: "Stor besvikelse"*. Hämtad 9 april 2019, från <https://www.vasabladet.fi/Artikel/Visa/273530>

Wilensky, H. (1975). *The welfare state and equality: Structural and ideological roots of public expenditures*. Berkeley; University of California Press.

Yle. (2017). *Professori Juho Saari suomalaisista: Emme enää koe, että olemme samassa veneessä*. Hämtad 6 mars 2018, från <https://yle.fi/uutiset/3-9957293>

Yle. (2019a). *Nu medger Esperi Care brister i vården på Ulrika-hemmet i Kristinestad*. Hämtad 21 februari 2019, från <https://svenska.yle.fi/artikel/2019/01/26/nu-medger-esperi-care-brister-i-varden-pa-ulrika-hemmet-i-kristinestad>

Yle. (2019b). *#femtioelvafrågor: Vad händer om det föds för få barn? ”Osäkert om vi har ett välfärdssamhälle i dess nuvarande form i framtiden”*. Hämtad 21 februari 2019, från <https://svenska.yle.fi/artikel/2019/02/21/femtioelvafragor-vad-hander-om-det-fods-for-fa-barn-osakert-om-vi-har-ett>